

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 22

**ARŞİV BELGELERİNE GÖRE
BALKANLAR'DA VE ANADOLU'DA
YUNAN MEZÂLİMİ**

**I
BALKANLAR'DA YUNAN MEZÂLİMİ**

ANKARA-1995

Proje Yöneticisi

İsmet BİNARK

Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları

Necati AKTAŞ

Devlet Arşivleri
Genel Müdür Yardımcısı

Necati GÜLTEPE

Devlet Arşivleri
Genel Müdür Yardımcısı

İsmet DEMİR

Osmanlı Arşivi Daire Başkanı

Yayına Hazırlayanlar

Hacı Osman YILDIRIM

Uğurhan DEMİRBAŞ

Ahmet ALTINTAŞ

Vahdettin ATİK

Murat CEBECİOĞLU

Oğuz ÇAKIL

Temur ÇALKIN

Ali Osman ÇINAR

Mücahit DEMİREL

Receb KARACAKAYA

Mustafa KARAZEYBEK

Ali KAYA

Nuran KOLTUK

Ahmet ÖZKILINÇ

Muhammed SAFİ

Mustafa SERİN

Abdullah SİVRİDAĞ

Çabibe TOPALOĞLU

Osman USLU

Numan YEKELER

Murat YÜZBAŞIOĞLU

Bilgisayar Dizgi

Sevinç AKÇA

Ali COŞKUN

Reyhan ÖNTAŞ

Sayfa Düzenleme

Yakup YILDIRIM

**ARŞİV BELGELERİNE GÖRE
BALKANLAR'DA VE ANADOLU'DA
YUNAN MEZÂLİMİ**

**I
BALKANLAR'DA YUNAN MEZÂLİMİ**

Ö N S Ö Z

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren idaresi altında bulunan milletleri âdil ve hoşgörülü bir biçimde yönetmiş, devletin tebaası olan bütün unsurlar, sağlanan bu geniş hürriyet ortamından yararlanmışlardır. Osmanlı tebaasının önemli bir kısmını oluşturan gayri müslimler içinde yer alan Rumlara da diğer bütün milletlere olduğu gibi her türlü hürriyet, mülkiyet güvenliği, eğitim ve dil serbestisi, ekonomik refah sağlanmıştır; ırkî ve dinî hürriyetlerini barış ve güven içinde koruma fırsatı verilmiştir. Rumlar yüzyıllar boyunca hiçbir sıkıntı ile karşılaşmadan yaşamışlar, hattâ kendilerine Osmanlı tebaası olan Ortodoks Hristiyanlar içinde imtiyazlı bir statü de tanınmıştır.

XIX. yüzyılın sonlarına doğru, birçok tarihî olaylar ve dünyadaki gelişmelerden dolayı eski gücünü kaybeden Osmanlı Devleti'nin bu durumunu istismar ederek, kendilerine menfaat temin etmeye çalışan dönemin büyük devletleri maksatlarına ulaşabilmek için türlü yollar denemeye başlamışlardır.

“Düvel-i Muazzama” diye anılan bu devletler, Osmanlı Devleti aleyhine takip ettikleri politikalarında Yunan unsurunu da devreye sokmuşlar ve bu toplumu XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar kendi amaçları doğrultusunda kullanmayı başarmışlardır.

Mart 1821'de, Fenerli bir Rum olan Aleksandr İpsilanti, Eflâk-Boğdan'da ilk Yunan ayaklanmasını başlatmış, fakat muvaffak olamamıştır. Aynı yıl Aleksandr İpsilanti'nin kardeşi Dimitri İpsilanti de Mora İsyanı'nı başlatmıştır. 1827 yılında Osmanlı Devleti'nin Yunan ayaklanmasına son darbeyi indirmeye hazırlandığı sırada İngiltere, Rusya ve Fransa donanması Navarin'de Osmanlı donanmasını imha

ederek (20 Ekim 1827) Yunanlılar için çok müsait bir ortam hazırlamışlardır. 1828-1829 Türk-Rus harbinden sonra meydana gelen gelişmelerin sonucunda İngiltere, Fransa ve Rusya'nın baskıları ile Osmanlı Devleti 1830 yılında, Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul etmek zorunda kalmıştır.

Yunanistan, bağımsızlığını Avrupa'nın büyük devletlerinin desteği ile sağladığı gibi, kuruluş yıllarından itibaren başlayarak izlediği Osmanlı aleyhindeki yayılmacı politikasını da bu büyük devletlerin koruyuculuğunda sürdürmüştür. Nitekim, Bizans İmparatorluğu'nun Osmanlı sınırları içinde kalan eski topraklarını yeni Yunanistan'a kazandırmayı hedefleyen bu politikanın (Megali İdea) sonucunda, Türkler ve çeşitli Balkan milletlerinin Yunan hegemonyası altına alınmaları hedeflenmiştir. Hattâ Balkan Slavlarının dahi Helen kültürü içinde eritilmeleri tasarlanmıştır.

Yunanistan, 1830'dan 1922'ye kadar geçen sürede Teselya, Makedonya, Güney Epir, Rodos ve Girit'i çeşitli siyasî manevralarla gerçekleştirdiği işgaller sonucu ele geçirirken, buralarda yaşayan Türkler de çeşitli baskı ve zulümler sonucunda yerlerinden yurtlarından atılmışlardır.

Yunanlılar çok milletli topraklar üzerinde tek milletli bir devlet oluşturabilmek için, Türk-Müslüman nüfusunu, hattâ buralarda yaşayan Müslüman olmayan diğer milletlere her türlü zulmü ve baskıyı insafsızca ve sistemli bir şekilde uygulayarak, onları yok etmeye ve öz vatanlarından zorla koparıp atmaya çalışmışlardır.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce hazırlanan bu eser sayesinde, Yunanistan'ın Batı Trakya Türkleri üzerindeki zulüm ve baskıları ile Ege denizindeki yayılmacı politikasının geçmişteki temellerini daha iyi anlamak, Türkiye ile Yunanistan arasında halâ problem teşkil etmekte olan konuların Yunan kaynaklı çıkış sebeplerinin gözler önüne serilmesini sağlamak mümkün olacaktır.

Bu eserin hazırlanmasında emeği geçen Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı personeline

teşekkür ediyor ve eserin ilgililere yardımcı ve yararlı olmasını diliyorum.

Ali Naci TUNCER
Başbakanlık Müsteşar V.

P R E F A C E

The Ottoman State has ruled since its early establishment the peoples under its administration with justice and tolerance and all the people under the administration of the state have profitted from this extensive freedom. As has been so for all the non-muslims, who constituted an important part of the Ottoman citizens, the Greeks also profitted from the freedom, security of property, liberty in education and language, and economic prosperity; and were given the opportunity to protect their racial and religious freedom in peace and security. The Greeks have lived for many centuries without facing any trouble, moreover they have been appointed a privileged status among the Orthodox Christians which were Ottoman citizens.

Towards the end of the XIX th century the Ottoman State lost its former power due to many historical events and the developments in the world. The big states of the period took advantage of this situation for their own interest. They tried many ways to reach their goal.

These states which were called the “Big Powers” included the Greeks in their policies carried out on the disadvantage of the Ottoman State and succeeded to use this people in accordance with their objectives until the first 25 years of the XX th century.

In March 1821, Aleksandr Ipsilanti who was a Greek Phanariot, started the first Greek rebellion in Walachia- Moldavia but has not been successful. In the same year Dimitri Ipsilanti, the brother of Aleksandr Ipsilanti, started the Mora rebellion. In 1827 when the Ottoman State was preparing for the last strike in the Greek rebellion, the navy of England, Russia and France destroyed (20 October 1827) the Ottoman navy in Navarin by which they prepared very suitable conditions for the

Greeks. As a result of the developments after the Ottoman - Russo War between 1828-1829 the Ottoman State had to accept in 1830 the independence of Greece with the oppression of England, France and Russia.

Greece gained its independence with the support of the big European states and in the same way continued its spreading policy against the Ottomans since its establishment under the guardianship of the big states. As a result of this policy (Megali Idea) desiring to have new Greece gain the former territory of the Byzantine Empire which was left within the borders of the Ottoman State, they aimed to gather the Turks and the various Balkan people under the Greek hegemony. Moreover, it was planned to assimilate the Balkan Slavs within the Hellenic culture.

In the period between 1830 and 1922 Greece got hold of Teselia, Macedonia, South Epir, Rhodos and Crete after various political manoeuvres; the Turks who lived here were banished from their homeland as a result of various oppressions and violences.

In order to establish a state consisting of one people on a territory where many peoples had been living the Greeks applied cruelly and systematically all kind of violence and oppression to the Turkish-Muslim population and also to the other non-Muslim peoples living here by which they tried to annihilate them and have them escape from their homeland.

With this work prepared by the General Directorate of the State Archives it will be possible to understand better the historical basis of the spreading policy of Greece in the Aegean Sea and the violence and oppression applied to the Eastern Thracian Turks; and to reveal that the occurrence of problems between Turkey and Greece relating to certain subjects are caused by the Greeks.

I would like to thank the personnel of the Prime Ministry General Directorate of the State Archives Directorate of Ottoman Archives who spent effort in the preparation of this work and hope that it will be helpful and useful to those who are interested in this subject.

Ali Naci TUNCER
Prime Ministry Acting Undersecretary

S U N U Ş

Türkler'i, özellikle Osmanlı asırlarında, ulaştıkları kültür ve medeniyetin yaratıcı ve terkipçi şuuru ile tarih sahnesine çıkararak ve bu oluşu vücûda getiren sırlar nelerdir? İşte bu tılsımı bulmak, geçmiş adına ne kadar önemli ise , hâl ve gelecek namına da o kadar ehemmiyetli ve lüzumludur. O kadar lüzumludur ki, bu tılsımlı şifre çözülmeye kadar, Türklüğün istikbalini açacak anahtarı bulmak mümkün değildir.

Şuna milletçe inanmak yerinde olur ki, devrini tamamlamış ve geçmişin hâfızasına terkedilmiş bu tarihî hâdiseler, vakti geçmiş, vazifesi tamamlanmış olaylar olarak görülmemelidir. Bunlar, belki de geleceğin temellerini teşkil ettiği için, toplum olarak, büyük bir uyanıklık ve şuûrla üzerinde durmamız gereken gerçeklerdir. Unutulmamalıdır ki, istikbalin kulağına söylenecek bir çift söz, vadesi tamamlanmış gibi görünen bu tarih hazinesinin derinliklerinde saklıdır.

Osmanlı Türklüğü, tarihin bu dört bin yıllık çok eski kavmine yeni bir iklim, yeni bir coğrafya ve yeni bir medeniyet ufku açarak, Türk'ün kaderine ihtişamlı bir gelecek sağlamak suretiyle, bütün dünyanın dikkatini, birçok defalar da endişe ve korkusunu üstünde toplayan bir fâtihi millet, bir medeniyet yaratıcısı olmuştur.

Millet olarak, bilmeye ve görmeye şiddetle muhtaç olduğumuz gerçeklerin çehresine ayna tutup, hakikatlerin muhasebesini yapmamız kaçınılmazdır.

Gerek Selçuklu, gerekse Osmanlı İmparatorluklarının dünya tarihindeki yerlerini tâyin ederken, yalnızca siyasî ve askerî seyirlerini tespit edip, medenî, manevî, içtimaî çarklarının dönüşünü ve dünya medeniyeti tarihine getirdikleri nizâm, üslûp ve ahengin mâhiyet ve

ehemmiyetini belirtmezsek, Türk tarihi, bir siyaset ve askerlik med ve cezrinden ibaret kalır.

Osmanlı Devleti, askerî rejim esasına göre kurulmuş olmasına rağmen, İmparatorluk tarihini, kılıçların ve süngülerin dünya coğrafyası üstünde çizdiği geniş hudutlarda değil; Türk dehâ ve medeniyetinin, yeryüzü medeniyetleri üzerinde kurduğu mantıklı, âdil, müsamahakâr ve manevî saltanatı içinde bulmak mümkündür.

Osmanlı asırlarının tarihî tekâmülü içinde ilerlerken, bu mucizeli oluşun yükseliş sebeplerini, yalnız politikanın ve orduların ardı sıra değil, idarî, hukukî, iktisadî, vicdanî, dinî, içtimaî, bedî ve kültürel yönleriyle araştırmak icap eder.

*

Osmanlı Devleti üç kıtaya yayılmış coğrafyası, çeşitli ırk, din, dil, örf ve âdetlere sahip toplulukları bünyesinde barındırması; bu çok zengin ve renkli kültür yapısı içinde altı asırdan fazla hükümran olması ile dünya tarihinde kurulmuş ve tarihin seyrine müessir olmuş büyük devletler arasında çok önemli ve müstesna bir yer işgal eder.

Devletin kurucusu Osman Gazi ve ondan sonra gelenler, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız nizâm, üslûp ve terbiyenin tedrisinden geçtiklerinden, hep âdil, müsamahakâr ve hakkaniyete dayalı bir idare tarzı uygulamışlardır. Bu sebeple, çeşitli din ve ırktan topluluklar Osmanlı'nın adaletli idaresini benimsemişlerdir. Anadolu'da doğmuş Osmanlı Beyliği'nden cihanşümûl bir devletin ortaya çıkması bu sayede mümkün olabilmektedir. Osmanlı Devleti, kendine has müesseseleriyle asırlara tasarruf eden mükemmel bir idare şekli ortaya koymuş, fethettiği toprakların üzerinde yaşayan halka eski mülklerinde oturma ve yaşama hakkını tanımış, onlara hiçbir şekilde sosyal, dinî ve kültürel baskı yapmamıştır. Bu toplulukların zorla Müslümanlaştırılması veya Türkleştirilmesi yoluna gidilmemiştir.

Osmanlı Devleti bünyesinde huzurlu yaşayan gayri müslimler, bu sistem içinde ırkî ve dinî kimliklerini korumakla kalmamış, çok yaygın

bir şekilde uğraştıkları ve ellerinde tuttıkları ticaret sayesinde, üstelik Müslümanlara nazaran daha rahat bir hayat sürmüşlerdir. Müslüman Türk askere giderken, ödedikleri askerlikten muafiyet vergisine (bedel-i askeriye) karşılık, askerlik yapmayan gayri müslim unsurlar ticarî hayatın bütün dallarında söz sahibi olmuşlardır.

*

Tarih boyunca Osmanlı asırları incelendiğinde, her dönemde Osmanlının âdil ve müşfik idaresini görmek mümkündür. Türk devlet geleneği öteden beri dürüst ve âdil bir çizgi takip etmiştir. Türkler, patronajları altındaki topluluklara, azınlıklara karşı insaflı, dürüst ve müşfik davranmış ve asla müstemlekecilik politikası takip etmemişlerdir.

Türk-İslâm devlet geleneğinin en önemli unsurlarından biri olan hoşgörü sayesinde, Osmanlı Devleti, tarihte hiçbir devlete nasip olmayacak bir şekilde, halklarını barış ve refah içerisinde bir arada yaşatmıştır. Siyaset gereği, endoktrinasyon, yani sosyalleştirme metod ve usullerine başvurmadan, azınlıkları asimile etmeden bunu asırlarca sürdürmüştür.

Türk her devirde, her zaman, her gittiği yerde kurtarıcı olmuş; adalet dağıtıcı, medeniyet kurucu ve hürriyet getirici bir rol üstlenmiştir. Türk arşivleri bunun canlı şâhididir.

*

Rumların, Osmanlı Devleti içerisinde, diğer gayri müslim topluluklara nazaran daha özel bir durumları vardır. Bilindiği gibi, IV. Haçlı Seferi'nden (1204) sonra, Ege'de üstünlüğün Bizans İmparatorluğu'ndan, Venedik Devleti'ne geçmesiyle birlikte, Katolik Venediklilerin dinî konulardaki hoşgörüsüzlükleri ve iktisadî alandaki sert tutum ve davranışları karşısında zor durumda kalan Ortodoks Rumlar, daha sonraları buralara hakim olmaya başlayan dürüst ve âdil Osmanlı yönetimini tercih etmekte tereddüt etmemişlerdir.

Fatih Sultan Mehmed zamanından başlayarak Venedikle girişilen savaşlarda, Akdeniz'deki Venedik deniz üstünlüğü sona erdirilmiş, Doğu

Akdeniz’de Ceneviz ve Venedik’ten boşalan yerin öncelikle Osmanlı Rumlarınca doldurulması yoluna gidilmiştir. Osmanlı yönetimi, Rumları ticarete teşvik eden tedbirler almayı dahi ihmâl etmemiştir. Ege adalarından az vergi toplanması bunun en açık örneğidir.

Fatih Sultan Mehmed, İstanbul’un fethini müteakip burada yaşayan Rumlara kendi patriklerini seçme hakkını tanıyarak dinî ve özel hukuk alanına ait meselelerin çözümünü, Rum Ortodoks Kilisesi’ne imtiyaz olarak bahşetmiştir. Ayrıca, divân tercümanlığı, Eflâk-Boğdan beylikleri gibi önemli görevler de çoğu kere Rumlara verilmiştir.

Yüzyıllar boyunca Osmanlı Devleti bünyesinde imtiyazlı durumlarını koruyup önemli mevkiler elde eden Rumlar, ele geçirdikleri ilk fırsatta, kendilerini maşa olarak kullanan Avrupalı büyük devletlerin de yardımlarıyla, Osmanlıya karşı ihanet ve isyana kalkışmışlardır. Rumlar arasında bu tür ayrılıkçı fikirlerin gelişmesinde, Avrupalı büyük devletler önemli rol oynamışlardır.

Rumlar, Fransız İhtilâli’nin ortaya çıkardığı milliyetçilik düşüncesi ile, Napolyon’un Yedi Ada’yı işgalinden sonra tanışmışlardır. Yedi Ada’nın, 1800-1807 tarihleri arasında Rusya’nın güvencesi altında bağımsız bir devlet statüsü kazanmasından sonra da milliyetçilik düşüncesi Rusların gayretleri ile Rumlar arasında iyice yayılmıştır. Nitekim Rusya, 1812’de Bükreş Antlaşması’yla muhtariyet kazandırdığı Sırbistan’dan sonra Rumları da ayaklandıracak uygun bir ortam bekliyordu.

Bu dönemde kurulan ihtilâlcî gizli cemiyetlerden Filiki Eterya’nın etkili çalışmaları ile Rumlar arasında Osmanlı Devleti’ne karşı isyan plânları yapılmaya başlanmıştı. Diğer taraftan, Avrupa kamuoyunda eski Yunan’ın Avrupa medeniyetine beşiklik ettiği görüşü yaygınlaşmış, Avrupalı aydınlar eski Yunan kültürü ile daha fazla ilgilenmeye başlamışlardır. Bu ilgi, Yunan hayranlığına dönüşmüş ve Avrupa kamuoyunun Rumların gelecekleriyle ilgilenmeleri zeminini hazırlamıştır.

Rum isyanını, dolayısıyla Rum isteklerini “Şark Meselesi”nin bir parçası olarak değerlendirmek gerekir. Bilindiği gibi “Şark Meselesi”nin özünü, Türklerin Avrupa ve Anadolu’dan çıkarılması düşüncesi teşkil etmektedir. Siyasî tarih terminolojisinde yer almış olan “Şark Meselesi” tâbiri, Osmanlı Devleti’nin Batılı devletler tarafından parçalanmaya çalışılmasını ifade etmektedir. Bilinmelidir ki, Rum meselesinin kaynağında, tıpkı Ermeni meselesinde olduğu gibi, “Şark Meselesi” diye adlandırılan milletlerarası bir strateji yatmaktadır. Bu bakımdan Osmanlı Devleti bünyesindeki azınlıkların ayrılıkçı maksatlar doğrultusunda kışkırtılması ve isyânların teşviki teşebbüsleri de “Şark Meselesi” içinde değerlendirilmelidir. “Düvel-i Muazzama” denilen bu büyük Avrupa devletleri arasında Avrupa veya dünya hâkimiyeti konularında çoğu zaman bir rekabet olduğu için, “Şark Meselesi” konusundaki görüş açıları da bu rekabetten etkilenmekteydi. Bu sebeple, bu devletlerin “Şark Meselesi” hakkındaki politikaları, zaman içinde değişiklikler göstermiştir.

XVIII. yüzyıldan itibaren Osmanlı Devleti’ne karşı Avusturya ile çeşitli ittifaklar içine giren Rusya, Osmanlı Devleti’ni parçalamak ve sıcak denizlere inmek gayesini güdüyordu. Rusya’nın güneye inmesini çıkarlarına uygun bulmayan İngiltere ise Osmanlı Devleti’nin güçsüz olmasını, fakat varlığını sürdürmesini kendi menfaatleri açısından uygun görüyordu. 1821 yılında Mora’da meydana gelen Yunan ayaklanmasına kadar Osmanlı Devleti’nin toprak bütünlüğünü koruma politikasını sürdüren İngiltere, bu olaylardan sonra politika değiştirerek, isyancı Rumları desteklemeye başlamıştır. Çünkü İngiltere’nin Yunan meselesine seyirci kalması, Rusya’nın Yunanistan üzerinde nüfuz sahibi olması ve Akdeniz’e rahatça inmesi anlamına geliyordu. Bu bölgede söz sahibi olmak isteyen İngiltere’nin, insiyatifi tamamen Ruslara kaptırmamak için Yunanlılara destek olması ve daha aktif davranması gerekmiştir.

Balkanlara yönelik yayılmacı bir politika takip eden Avusturya ve Rusya ise, XVIII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Rumlar arasında bağımsızlık düşüncesini pratiğe geçirerek, aktif hale getirmeye gayret sarfetmişlerdir. Ruslar, 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşında, Osmanlı Devleti’ni içten vurmak ve parçalamak maksadıyla Balkanlarda ve

Mora'daki Ortodoks halkı isyana teşvik etmişlerdi. Ayrıca, Çariçe Katerina'nın Ortodoks Slavlar ve Rumları Osmanlı idaresinden kurtaracak "Grek Projesi" ile de, Bizansı yeniden diriltmek istemişlerdir.

Tepedelenli Ali Paşa ile İstanbul arasındaki anlaşmazlığı fırsat bilen Rumlar, 1821'de ayaklanmışlar, bu isyan teşebbüsü Osmanlı Devleti tarafından Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa'nın da yardımıyla bastırılmıştır. Mehmed Ali Paşa gibi güçlü bir komutan ve idarecinin, Akdeniz'in kilit bölgesinde bulunmasından rahatsızlık duyan İngiltere, Fransa ve Rusya devletleri gönderdikleri ortak donanma ile Navarin Limanı'nda bekleyen Osmanlı donanmasını, hiçbir savaş durumu yokken, beklenmedik bir baskın sonucu tamamen yakmışlardır. Bu baskın, Osmanlı Devleti açısından çok ağır kayıp ve zararlara sebep olmuştur.

Navarin felâketinden sonra, Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne yönelik baskılarını ve tehditlerini artırması, Osmanlı Devleti'nin bu ülkeye savaş açmasına sebep olmuştur. 1828'de yapılan Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda, Osmanlı orduları doğuda ve batıda yenilgiler almış; bu savaşın sonunda 1829'da imzalanan Edirne Antlaşması ile Osmanlı Devleti Yunanistan'ın bağımsızlığını tanımak zorunda kalmıştır.

Rumlar, Yunan devletinin kurulmasından sonra da "Megali İdea"nın gerçekleşmesini dış politika hedefleri olarak belirlemişlerdir. Yunanlıların geçmişte yaşamış oldukları iddia edilen toprakları ele geçirip, başkent İstanbul olmak üzere, eski Bizans'ı diriltmek şeklinde hayal ettikleri "Megali İdea", Rumları yayılmacı bir politikaya sevk etmiştir.

Yunanistan'ın "Megali İdea"yı uygulaması bölgedeki dengeleri alt üst edebilirdi. Hattâ büyük devletlerden birisini yanına aldığı takdirde, bu devletin nüfuz alanını diğerlerinin aleyhine genişletmesi, sadece yeni ele geçen bölgeyi etkilemekle kalmayıp, Avrupa'daki kuvvet dengelerini de bozabilirdi. Bu sebeple; İngiltere, Fransa ve Rusya, değişen milletlerarası şartlarda Yunanistan'ı bir piyon gibi kullanmışlar, fakat kontrolsüz bırakmamışlardır.

Ancak, “Megali İdea” politikası doğrultusunda Yunanistan’ın gerek Müslüman Türk halkına, gerekse Balkanların diğer gayri müslim topluluklarına uyguladığı baskı ve mezâlime ve işlediği bu insanlık suçuna, batılı dostları da seyirci ve hattâ ortak olmuşlardır.

İlk Rum isyanından itibaren, Mora, Attika, Teselya, Girit ve diğer Ege adalarından, Rum nüfusunun çok üzerinde bir Türk nüfusu yerinden yurdundan atılmıştır. Kıyımlar, göçler ve nüfus mübadelesi olmasaydı, bugün Yunanistan’da Yunan nüfusundan daha fazla Türk nüfusu bulunacaktı. Nitekim, Türklerin bu bölgelerden plânlı ve sistemli bir şekilde çıkarılması ve mezâlime maruz bırakılması ile Rumlar için yeni bir “Hayat sahası” meydana getirilmek istenmiştir.

Yunanistan, Türklerin nüfusu hakkında rakam vermemektedir. Ancak, 1923 yılında Lozan Antlaşması’nın imzalandığı tarihte Türklerin nüfusu 130 bin idi. Yıllık nüfus artışının % 2.8 olduğu esas alınır, bugün Yunanistan’daki nüfusun 500 bin olması gerekmektedir. Aradaki 350 bin fark, Yunan asimilasyonu sonucu yurt dışına çıkan ve geri dönmeye izin verilmeyenlerle, arazisi çeşitli sebeplerle ellerinden alınarak iç bölgelere göçe zorlanan ve buralarda iş bulma vaadi ve çeşitli baskılarla Yunanlaştırılmak istenenlerdir.

1953 yılında Batı Trakya arazisinin % 84’ü Türk azınlığa ait iken, istimlâkler, Osmanlı tapularının kabul edilmemesi ve benzeri yollarla bu oran bugün % 20-30’a düşürülmüştür.

Batı Trakya’nın 27 Mayıs 1919’da Neuilly Antlaşması ile Yunanistan’a verilmesinden bu yana, Yunanistan’ın Türkler üzerindeki baskı ve asimilasyonu, 76 seneden beri her an biraz daha şiddetle artarak devam etmektedir.

Yunanistan’da yaşayan Müslüman Türk’ün maruz bırakıldığı baskı, mezâlim ve haksızlıkları şu şekilde sıralamak mümkündür:

– Türk Türk’e mal satamaz, birbirlerinden mülk edinemezler.

– Türk'ün malına (1), Rum'un malına (5) oranında değer biçilerek, Türk'ün elindeki gayri menkûlü ne pahasına olursa olsun alınmak istenir.

– Türk çocuğunun öğrenimi her vesile ile kısıtlanır.

– Müslüman Türk vakıflarına, vakıf mallarına ve mülklerine el konulur.

– Yunanlılara sınırsız kredi verilerek, Türk mülklerinin satın alınması sağlanır.

– Türk gençlerinin sportif ve kültürel faaliyetlere katılmaları engellenir.

– Yunan ordusuna zorla askere alınan Türk çocukları, Türklük gururunu rencide edici hareketlere muhatap edilirler.

– Türklerin davullu zurnalı düğün yapmalarına imkân tanınmaz. Yani, örf ve âdetlerini serbestçe yaşamalarına fırsat verilmez.

– Küçük yaştaki Müslüman Türk çocuklarının, Hristiyanlaştırılmak maksadıyla köylerde açılan kreşlere gönderilmeleri konusunda ailelerine baskı yapılır.

– Diğer taraftan, Müslüman Türk, Pomak ve Çingeneler dışında kalan halkların, Hristiyan dininin Ortodoks mezhebine bağlı olmaları ve kilisenin desteği ile birleşmeleri kısmen sağlanmış ise de, halen Sırp, Makedon, Bulgar, Arnavut ve Girit kökenliler bağımsızlıkları için gizli faaliyet göstermekte olup; geçmişte olduğu gibi, bu unsurlara bugün de çeşitli baskı ve haksızlıklar yapılmaktadır.

Kısacası, Yunanistan'da Türk olarak yaşamak, Türkçe konuşmak yasaktır. Türk düşmanlığını kendilerine düstur olarak kabul etmiş zalim Yunan idaresi altında yaşamak bahtsızlığına uğramış olan 'Evlâd-ı Fâtihan' soydaşlarımız, bağımsızlıklarını koruyamamış olmakla beraber, millî kültürlerini ve varlıklarını her türlü baskıya rağmen korumayı başarmışlardır.

*

Buna karşılık Türkiye, 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması ile azınlık statüsünü onaylayarak, Rumlara, Türk vatandaşlarının sahip olduğu ferdî hak ve hürriyetlerin tamamını kullanmıştır.

Rum asıllı vatandaşlarımız, bugün Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yüksek güvencesi altında olup, her türlü hukukî haklarını serbestçe kullanmaktadırlar. Eskiden olduğu gibi, ülkenin varlıklı vatandaşları olup, her mesleği serbest bir şekilde yapabilmektedirler. Kendi inançlarına göre, kiliselerinde ibadetlerini yapmakta, kendi okullarında kendi dilleri ile eğitim görmekte, kendi dillerinden yayınlar yapmakta, sosyal ve kültürel faaliyetlerini sürdürmektedirler. Özetle, Rum vatandaşlar, Türk vatandaşlarının sahip oldukları bütün haklardan eşit şekilde yararlanmaktadırlar.

*

Bilinmelidir ki, Türk'ün tarih boyunca, gerek Balkanlarda gerekse Anadolu'da maruz kaldığı Yunan mezâlimini görmezlikten gelmek, hakkın ve adaletin bütününi öldürür.

Türk milleti olarak, kan dâvâsı gütmek, intikam almak gibi hareketlere başvurmak, inancımıza da, tarihî şeref ve asâletimize de yaraşmaz; ancak hakikatleri ortaya koymak, unutulmamalıdır ki, millî, insanî ve aynı zamanda bir ilmî vazife ve mükellefiyettir.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce yayınlanan, "Arşiv Belgelerine Göre Balkanlar'da ve Anadolu'da Yunan Mezâlimi" adlı çalışmada, "Megali İdea"yı gerçekleştirebilmek için hareket eden Rumların Balkanlar'da ve Anadolu'da plânlı olarak Ulah, Bulgar, Makedon, Sırp ve Müslüman Türk nüfusunu yok etme çalışmaları, yaptıkları mezâlim belgeleriyle ortaya konulmaktadır. Eser, "Balkanlar'da Yunan Mezâlimi" ve "Anadolu'da Yunan Mezâlimi" olmak üzere, iki cilt olarak hazırlanmıştır.

Bu eserin birinci cildinde, 1853-1925 tarihleri arasındaki olaylara ait 133 belge yer almıştır. Bu belgelerin, Rumların, Müslüman

Türklerden başka, kendileriyle aynı dinden olan Balkanların diğer etnik unsurlarına karşı yürüttüğü baskı, haksızlık ve mezâlimleri de ortaya koyması dikkat çekicidir.

Eser üç ana bölümden meydana gelmektedir:

Birinci bölümde, Yunan mezâliminin hangi şartlarda gerçekleştiğini ortaya koyan ve Türk-Yunan münasebetlerinin tarihçesinden bahseden “Giriş” kısmı yer almaktadır.

İkinci bölümde, “Belgelerin özet ve transkripsiyonları”, yer, şahıs ve müessese adlarına ait “İndeks” ve “Giriş” kısmı için faydalanılan kaynakların verildiği “Bibliyografya” bölümleri bulunmaktadır.

Belgeler kendi içerisinde “Gayri Müslimlere Yapılan Mezâlim” ve “Müslümanlara Yapılan Mezâlim” başlıkları altında iki kısma ayrılmıştır.

Bu bölümde, önce belgelere, kronolojik sıraya uygun olarak belge sıra numarası ve belgenin muhtevasını ifade eden bir başlık, daha sonra da köşeli parantez içinde italik yazı ile belgelerin özeti verilmiştir. Özeti altında belgenin tarihi bulunmaktadır. Daha sonra, belgelerin transkripsiyonuna yer verilmiştir. Orijinal metindeki harf ve hece düşüklükleri köşeli parantez içinde gösterilmiştir.

Belgelerin sıralanışında olduğu gibi, aynı belgenin içindeki vesikaların sıralanışında da kronolojik sıra gözetilmiş olup, transkripsiyon ve fotokopiler de bu sıraya göre dizilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, belgelerin fotokopileri bulunmaktadır. Bu bölümdeki belge numaraları ile ikinci bölümde yer alan belge numaraları birbirinin aynıdır. Her iki bölümde de belge numarası ve özet başlıkları aynı tarzda verilmiştir. Belge fotokopisinin hemen altında, belgenin kimliği olarak vasıflandırılacak referanslar yer almaktadır. Bu referanslar, belgenin Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi’nde hangi fonda bulunduğunu, dosya ve gömlek numaralarını göstermektedir. Çok sayfalı belgelerde, referans en son sayfanın alt kısmında verilmiştir. Eserin ikinci cildini teşkil eden

"Anadolu'da Yunan Mezâlimi" adlı çalışma da, en kısa zamanda ilim çevrelerinin dikkat ve yararlanmasına sunulacaktır.

*

Takdir edileceği üzere, tarihin gerçek bilgileri ilk elden orijinal kaynaklara, yani arşiv belgelerine dayanır. Belgesiz tarih yazılamaz ve olayların gerçek yönleri gün ışığına çıkarılmaz.

Arşiv belgeleri olmadan ve bilinmeden, varsayımlarla tarih yazmak, belirli bir devir hakkında hüküm vermek, bir devri veya olayları değerlendirmek, tarih biliminin gerektiği tarafsızlığa ve ilmî objektifliğe sığmaz.

Konusunda büyük bir boşluğu dolduracak olan bu arşiv belgelerinin neşre hazırlanmasında emeği geçen Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı personelini tebrik ediyorum.

Bu vesileyle çalışmalarımızda her türlü teşvik ve desteği bizlerden esirgemeyen Başbakanlık Müsteşar V. Sayın Ali Naci TUNCER'e ve Müsteşar Yardımcıları Sayın Kadir GÜNAY ve Sayın Oğuz TEZMEN'e teşekkürlerimizi sunmayı görev biliyorum.

Eserin, tarihî hakikatlerin ilmin ışığında aydınlanmasına yardımcı ve ilgililere çalışmalarında yararlı olması en samimi dileğimizdir.

6 Haziran 1995

İsmet BİNARK
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

F O R E W O R D

What are the secrets that put the Turks on the stage of history with the creative and compounding conscience in the culture and civilization they reached, especially during the Ottoman centuries, and the secrets that made this possible? To find this spell is not only important for the past but it is also important and necessary for the present and the future. It is necessary because as long as the code for this spell is not deciphered it will not be possible to find the key to the future of the Turks.

As a nation we should not consider these historical events which have completed their age and are left to the memory of history as past events which have completed their function. These are facts which we as a nation should be consider with great attention and conscience because they may constitute the basis of the future. One should not forget that the couple of words to be whispered in the ears of the future is hidden in the deepness of the treasury of history.

The Ottoman Turkish entity has been a creator of a civilization and a conquering nation attracting attention and many times the anxiety and fear of the whole world by creating a new season, a new geography and a horizon of a new civilization to this very old nation having a past of four thousand years, with which a magnificent future has been provided for the fate of the Turks.

It is inevitable for our nation to mirror the truth, which we dreadly need to know and to understand, and to appraise the real facts.

Turkish history would be no more, than political and military tides if when determining the place in history of the Seljuks and the Ottoman Empire only political and military developments would be stated without

mentioning the civil, moral and social developments and the character and importance of the organization, style and harmony brought to the world civilization.

Although the Ottoman State was established according to principles of military regimes its history has not been written with the wide borders on the world geography determined with swords and bayonets; instead it is possible to find the reasonable, just, tolerant and moral sultanate established by Turkish intelligence and civilization on the world.

The reasons for the magic rise during the progress of Ottoman centuries should not be sought only in the policies and military forces, it should also be sought from the administrative, legal, economic, moral, religious, social, esthetic and cultural points of views.

*

The Ottoman State occupies a very important and special place among the big states which have been established during the world history and which have been influential on the direction of history because it has dominated three continents covering peoples of various races, religions, languages, traditions and customs and in this wealthy and colourful cultural structure it has ruled for more than six centuries.

Osman Gazi, the founder of this state, and his successors have all applied the administration based on justice, tolerance and equity because they were grown up with the discipline, style and education which has been tried to be explained above. For this reason the peoples with various religions and races accepted the just administration of the Ottomans. This made it possible for an Ottoman province in Anatolia to become a worldwide state. The Ottoman State has with its peculiar organizations established an excellent method of administration which has lasted for many centuries, has given the people living on its territory the right to live on their land and has not applied any social, religious or cultural pressure. These people were not forced to become Muslim or Turkish.

The non-muslims living in peace in the Ottoman State did not only protect their racial and religious identity they also lived conveniently in comparison with the muslims because they were extensively occupied with trade which was under their dominance. While the muslim Turks had to render military service, non-muslims did not in return for a tax of military exemption (bedel-i askeriye) which eased them to become prominent in all branches of trade.

*

When examining the whole history of the Ottoman centuries one can observe in every period the just and tender administration of the Ottomans. The Turkish state tradition has always been fair and equal. The Turks have been reasonable, fair, and tender towards the peoples under their patronage and have never applied colonization policies.

Tolerance, which is an important factor in Turkish-Islam state tradition, made the peoples in the Ottoman State live together in peace and prosperity which has not been achieved by any state throughout history. The Ottoman State has continued this for many centuries without, according to their policy, using methods or ways of indoctrination or in other words socialization and without assimilating the minorities as the big states did.

In every period, wherever Turks have gone, they have rescued people, provided justice, established civilizations and brought freedom. The Turkish archives are the living evidence of this.

*

The Greeks had a more special place in the Ottoman State in comparison with the other non-muslim peoples. As it is known, after the IV th Crusade (1204), the dominance of the Aegean region moved from the Byzantine Empire to the Venetian State. Hereupon the Orthodox Greeks confronted many difficulties due to the religious intolerance and the severe attitude and behaviour of the Catholic Venetians. So they did not hesitate to prefer the just and fair Ottoman administration which later dominated this region.

Wars with Venetia, starting during the period of Sultan Mehmet the Conqueror, gave an end to the Venetian naval superiority in the Mediterranean and the places in the East of the Mediterranean left by the Genioses and the Venetians were first filled with the settlement of the Ottoman Greeks. The Ottoman administration did not even neglect to take measures encouraging the Greeks to be occupied with trade. The most obvious example of this is the fact that in the Aegean islands a small amount of tax was collected.

After the conquest of İstanbul Sultan Mehmed the Conqueror gave the Greeks who lived here the right to choose their own patriarchs and the Greek Orthodox Church had the privilege to solve problems relating to their religious and private legal matters. Besides, the Greeks were many times appointed to important posts such as the post of Imperial translator or governor of the province called Walachia-Moldavia.

Although the Greeks had privileges and were appointed to important posts in the Ottoman State during many centuries they rebelled and betrayed the Ottomans at the first opportunity with the support of the European big states that used them as tools. The European big states have played an important role in the development of such discriminating ideas among the Greeks.

The Greeks met with the idea of nationalism put forward with the French Revolution when Napoleon occupied the Ionic Islands. Between 1800-1807 the Ionic Islands gained the status of being an independent state under the security of Russia after which the idea of nationalism deeply spread among the Greeks by the efforts of the Russians. Nevertheless, Russia first had Serbia gain its autonomy with the Bucharest Agreement in 1812 and waited for the suitable conditions to have the Greeks rebel.

The influential activities of a secret revolutionary organization called Filiki Eteryia established in this period started to make plans for rebellion among the Greeks against the Ottoman State. On the other hand, the European public opinion extensively believed that ancient Greece was the cradle of European civilization and European

intellectuals started to be more interested with the culture of ancient Greece. This interest changed to admiration for Greece and prepared the European public opinion to show interest in the future of the Greeks.

The Greek rebellion, thus the Greek demands should be dealt with as a part of the “Oriental Question”. As it is known, the essence of the “Oriental Question” is the idea to move the Turks out of Europe and Anatolia. The term “Oriental Question”, which takes place in the terminology of political history, means the efforts of the Western states to break down the Ottoman State. It should be known that the source of the Greek matter is an international strategy called the “Oriental Question” just like it was with the Armenian question. That is why the provocations of the minorities in the Ottoman State for discriminating purposes and the efforts to encourage the rebellions should be evaluated within the “Oriental Question”. The big European states called the “Great Powers” usually were in competition concerning the dominance of Europe or the world. So their opinions about the “Oriental Question” were under the influence of this competition. Consequently the policies of these states concerning the “Oriental Question” have changed from time to time.

Since the XVIII th century Russia had various alliances with Austria against the Ottoman State with the aim to break down the Ottoman State and to reach warm waters. England considered Russia’s move to the south unagreeable with its own interests and wanted for its own benefit the Ottoman State to weaken but to continue its existence. England continued its policy to protect the territorial unity of the Ottoman State until the Greek upheaval in Mora in 1821. After these events it changed its policy and started to support the rebelling Greeks because if England would ignore the Greek question Russia could be influential on Greece and thus be able to move easily to the Mediterranean. England that wanted to be dominant in this region had to support the Greeks and to be more actively so not to leave the initiative only to Greece.

Austria and Russia followed a spreading policy in the Balkans and starting from the XVIII th century they put into practice the idea of

independence among the Greeks and spent effort to activate this. The Russians had encouraged during the Ottoman-Russo War between 1768-1774 the Orthodox people in Mora and the Balkans to rebel so to strike the Ottoman State internally and to break it down. Besides, they wanted to revive the Byzantine Empire with the “Greek Project” of Czarina Katerina so to save the Orthodox Slavs and Greeks from the Ottoman administration.

The Greeks taking advantage of the disputes between Tepedelenli Ali Pasha and İstanbul upheaved in 1821; this rebellion attempt was suppressed by the Ottoman State with help of the Governor of Egypt Mehmed Ali Pasha. England, France and Russia were irritated of the presence of Mehmed Ali Pasha, being a powerful commander and administrator, at an important position in the Mediterranean and sent an corporate navy to the Navarin Harbour to organize a unexpended attack to the Ottoman Navy although there was no state of war and burnt the whole naval force. This attack had caused considerable losses and damages regarding the Ottoman State.

Following the Navarin disaster, Russia increasingly oppressed and threatened the Ottoman State. After the Ottoman-Russo War in 1828 the Ottoman armies were defeated in the east and the west and at the end of this war the Ottoman State had to recognize the independence of Greece with the Edirne Agreement signed in 1829.

After the establishment of Greece the Greeks continued their foreign policy objectives to realize the “Megali Idea”. “Megali Idea” is imagined as the revival of the old Byzantine Empire with İstanbul as the capital city by recapturing the territory claimed to be inhabited by the Greeks in the past. This imagination has directed the Greeks to follow their spreading police.

If Greece would apply its “Megali Idea” the stabilities in this region would be upside down. Moreover, if Greece would be supported by one of the big states, this state would expand its area of power on the disadvantage of the other states. This situation would not only influence the captured region but it would also disturb the balance of powers in

Europe. Consequently England, France and Russia used Greece for their interests under changing international conditions, but never left Greece out of control.

Nevertheless, the western friends of Greece have not reacted to, instead corporated with the human crimes, the violences and cruelties applied by the Greeks according to the policy of “Megali Idea” to both the Muslim Turks and to the other non-muslim peoples in the Balkans.

Starting from the first Greek rebellion a number of population much higher than that of the Greek population have been banished from Mora, Attika, Teselia, Crete, and other Aegean islands. If there had not occurred any genocide, migration or exchange of population the number of Turkish population would be much higher than that of the Greeks in Greece today. The planned and systematic banishment of the Turks from these regions and the violences and cruelties the Turks have been subject to are carried out to establish a new “Area of Life” for the Greeks.

Greece does not give any number about the Turkish population. However, when the Lausanne Agreement was signed in 1923 the population of the Turks was 130 thousand. If one accepts a yearly increase of 2.8%, the population should be around 500 thousand. The difference of 350 thousand between these two numbers is because of those Turks who went abroad due to the assimilation and were not permitted to come back, or who were forced to migrate because their land were taken from them for various reasons or who became Greek by various oppressions or with the promise to be employed.

In 1953, 84% of the land in Western Thrace belonged to the Turkish minority, however this percentage had decreased to 20-30% today due to legal expropriation, the refusal of Ottoman land deeds and other similar reasons.

Since Western Thrace has been appointed to Greece with the Neuilly Agreement signed on 27 May 1919 the pressure on and assimilation of the Turks in Greece has increasingly been continuing for 76 years.

It is possible to list the pressure, violence and injustices which the Muslim Turks suffer in Greece as follows:

- Turks cannot sell goods to Turks, they cannot buy property from each other.*
- Property of the Greeks is five times more valuable than that of the Turks, so the property of the Turks are tried to be taken over for whatever price.*
- Education of Turkish children is limited in every way.*
- Pious foundations, their goods and their real estates are seized.*
- The Greeks are given unlimited credit to ease the purchase of Turkish property.*
- The Turkish youth is prevented from attending sportive and cultural activities.*
- Turkish young people who are forced to render military service in the Greek army, are faced with behaviour dishonouring Turkish proud.*
- Turks are not allowed to perform traditional weddings. They cannot freely live according to their traditions and customs.*
- Families are forced to send little Muslim Turkish children to the kindergartens established in the villages with the aim to Christianise them.*
- On the other hand, although it has partially been provided that the peoples except the Muslim Turks, Pomaks and Gypsies were attached to the Orthodox sect and were joined with the support of the church, still some people of Serbian, Macedonian, Bulgarian, Albanian and Cretian source were secretly carrying out activities for their independence; as it has been in the past these people have been facing various oppressions and injustices.*

To sum up, in Greece it is forbidden to live as a Turk or to speak Turkish. Our descendants of a family that came in with the conquest are unlucky to live under the tyrannic Greek administration which has

accepted it as a rule to hate the Turks; still they have succeeded to protect in spite of all the oppressions their national culture and existence although they have not been able to protect their independence.

*

On the other hand, the Treaty of Lausanne signed on 24 July 1923, Turkey accepted the status of minorities and gave the Greeks all the individual rights and freedom equal to the Turks.

Our citizens of Greek origin are under the high security of the state and they are free to use all their legal rights. As it has been in the past, they are the wealthy citizens of the country and are occupied in every profession. The Greek citizens are praying in churches according to their own beliefs, are educated in their own schools and language, are preparing publications in their own language, and are continuing their social and cultural activities. To sum up, Greek citizens are equally benefitting from all the rights given to the Turks.

*

It should be known that ignoring the Greek cruelties to which the Turks, both in the Balkans and in Anatolia, have been subject to throughout history will kill the entity of right and justice.

Our religious belief, our historical honour and our nobility refrain the Turkish people to have blood feuds, to murder and to take revenge; however revealing the truth is a national, human and scientific duty and responsibility.

This work, which is called "Greek Violences and Cruelties in the Balkans and Anatolia According to Archives" published by the General Directorate of the State Archives puts forward on the basis of records the cruelties and the planned annihilation attempts applied by the Greeks to the Wallachian, Bulgarian, Macedonian, Serbian and Muslim Turkish population in the Balkans and Anatolia in order to realize the "Megali Idea". This work consist of two volumes as "Greek Violences and

Cruelties in the Balkans" and "Greck Violences and Cruelties in Anatolia".

The first volume of this work includes 133 records relating to events between 1853-1925. It is interesting that these records reveal the oppression, injustice and cruelties of the Greeks applied not only to the Muslim Turks but also to the other ethnic entities in the Balkans who are of the same religion.

This work consists of three main chapters:

The first chapter is the "Introduction" part which explains the history of the Turkish-Greek relations and reveals the conditions in which the Greek cruelties occurred.

The second chapter consists of the "Transcriptions and summaries of the records", the "Index" listing the names of the places, persons and organizations and the "Bibliography" giving the utilized sources in the "Introduction" part.

The records are divided among themselves under the headings called "Cruelties and Violences Applied to the Non-Muslims" and "Cruelties and Violences Applied to the Muslims".

In this chapter, the records are first given a record number according to their chronological order and a summary heading explaining the content of the record. Next the summaries are given within square parantheses printed in italic. Under the summary the date of the record can be found. Following this, the transcriptions of the records take place. Letter and syllable droppings in the original text are shown in square parantheses.

As it has been in the order of the records, records consisting of more than one page have also been organized chronological; transcriptions and photocopies are in the same order, too.

In the third chapter, there are the photocopies of the records. The record numbers in this part and those in the second chapter are the same. The record number and the summary headings are given

according to the same method. Right under the photocopies of the records there are references which may be, in a way, identified as the identity of the record. These references show the fond and the file number of the record in the Prime Ministry General Directorate of the State Archives Directorate of Ottoman Archives. In the case of records consisting of more than one page the reference is given at the bottom of the last page. The second volume of this work called "Greek Violences and Cruelties in Anatolia" will be presented as soon possible to the attention and use of circles of?.....

As it will be appreciated, true information about history depends on first - hand sources or archival records. Without archives history cannot be written and the real aspects of the events cannot be made known.

It does not suit to the objectivity required by history and science to write histories, to decide on a certain period and to evaluate a period or events based on hypotheses without using and knowing archives.

I congratulate the personnel of the General Directorate of the State Archives Directorate of Ottoman Archives who have spent effort to prepare these archival records for publication which will fill in a big gap in this field.

On this occasion, I would like to thank the Prime Ministry Acting Undersecretary Ali Naci TUNCER and the Deputy Undersecretaries Kadir GÜNAY and Oğuz TEZMEN who supported and encouraged us in our activities.

We wish that this work will be helpful in revealing the historical truth in the light of science and will be useful in the work of those interested.

6 June 1995

İsmet BİNARK

General Director of the State Archives

XXXV

K I S A L T M A L A R

M.	Muharrem
S.	Safer
Ra.	Rebî'u'l-Evvel
R.	Rebî'u'l-Âhir
Ca.	Cemâziye'l-Evvel
C.	Cemâziye'l-Âhir
B.	Receb
Ş.	Şa'bân
N.	Ramazân
L.	Şevvâl
Za.	Zi'l-ka'de
Z.	Zi'l-hicce
A. MKT. UM.	Sadâret Mektûbî Umûm Vilâyet
b.	bin, ibn
BCA.	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
bk.	bakınız
BOA.	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
çf.	çiftlik
DH. EUM. 3. Şb.	Dâhiliye Emniyet-i Umûmîyye 3. Şûbe
DH. KMS.	Dâhiliye Kalem-i Mahsûs
HR. SYS.	Hâriciye Siyasi
k.	karye
ks.	kasaba
kz.	kaza
m.	mahalle
n.	nahiye
nu.	numara
s.	sayfa
sn.	sancak
TFR. 1 A.	Teftîşât-ı Rumeli Sadâret
TFR. 1 KV.	Teftîşât-ı Rumeli Kosova
TFR. 1 M.	Teftîşât-ı Rumeli Müteferrik
TFR. 1 MN.	Teftîşât-ı Rumeli Manastır
TFR. 1 SL.	Teftîşât-ı Rumeli Selanik
TFR. 1 UM.	Teftîşât-ı Rumeli Umûm Vilâyet
Y. PRK. HR.	Yıldız Perakende Hâriciye
Y. PRK. ZB.	Yıldız Perakende Zabtiye

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	V
PREFACE	IX
SUNUŞ	XIII
FOREWORD	XXVII
KISALTMALAR	XLI
İÇİNDEKİLER	XLIII

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Giriş	3
I- Osmanlı İdâresinde Rumlar	6
1- Din ve Eğitim Hürriyeti	6
2- Ticaret Hürriyeti	9
II- Yunan İsyanı ve Yunanistan Devleti'nin Kurulması	10
1- Milliyetçilik Akımının Rumlar Arasında Yayılması	10
2- Filiki Eteryâ'nın Kurulması ve Faaliyetleri	11
3- Tepedelenli Ali Paşa'nın İsyanı	12
4- Rum İsyanının Başlaması ve Gelişmesi	13
a- Eflak-Buğdan İsyanı	13
b- Mora İsyanı	13
5- Dış müdâhaleler ve Yunanistan Devleti'nin Kurulması	14

III- Megali İdea veya Helen Emperyalizmi	17
1- Girit Meselesi	17
a- Girit İsyancıları (1821-1877)	17
b- Girit'te 1877'den Sonraki Durum	21
2-Yunanistan ile Sınır Anlaşmazlığı	22
3- 1897 Türk-Yunan Savaşı	24
a- Savaşı Hazırlayan Olaylar	24
b- Savaşın Safhaları	27
c- İstanbul Konferansı ve Barış Antlaşması	28
4- Girit'i Yunanistan'a Bağlama Girişimleri	29
5- Gudi Darbesi ve Elefterios Venizelos'un İktidara Gelmesi	31
IV- Balkan Savaşları	34
1- Balkan Devletleri Arasında Birlik Kurulması	34
2- Birinci Balkan Savaşı (1912-1913)	35
3- Londra Antlaşması (30 Mayıs 1913)	36
4- İkinci Balkan Savaşı (1913)	37
5- Avrupa Devletlerinin Ege Adaları Üzerine Planları	38
V- Birinci Dünya Savaşı ve Yunanistan'ın Savaşa Katılması	40
1- Paris Barış Konferansı ve İzmir'in Yunanlılar Tarafından İstilasası	41
2- Batı Anadolu'nun Yunanlılar Tarafından İstilasası ve Sevr Antlaşması	43
3- Birinci İnönü Muharebesi ve Londra Konferansı (21 Şubat-12 Mart 1921)	45
4- İkinci İnönü Muharebesi	46
5- Sakarya Meydan Muharebesi	47
6- Büyük Taarruz	48
VI-Genel Değerlendirme	50
1- Gayr-i Müslimlere Yönelik Saldırıları	50
2- Türklere Yönelik Saldırıları	53

II. BÖLÜM

BELGELERİN ÖZET VE TRANSKRİPSİYONU

A- GAYR-İ MÜSLİMLERE YAPILAN MEZÂLİM

1	Rumların Akhisar'daki Protestanlara Baskı Yaptıkları	61
2	Yunan Askerlerinin Palama Köyünden Bir Kişiyi Öldürüp Dört Kişiyi Yaraladıkları	61
3	Korfu'da Bir Kız Çocuğunun Hamursuz Bayramı'nda Katledilmesi Sebebiyle Yahudilerin, Yunanlıların Saldırılarından Kurtulmak İçin İstanbul ve İskenderiye Gibi Yerlere Göç Ettikleri	63
4	Kesriye Rum Metropolidi ile Emrindeki Silahlı Rumların İki Bulgar Kilisesini Cebren İşgal Ettikleri	64
5	Bulgarların Rum Kilisesine Girmeleri İçin Rum Eşkiyâlarının Biri Bulgar Papazı Olmak Üzere İki Kişiyi Katledip Bulgar Ahaliye Baskı Yaptıkları	65
6	Kesriye'de Rum Eşkiyâsının Beş Bulgarı Öldürdükleri	67
7	Selanik'in Davud-ı Bâlâ Köyünü Basan Rum Çetesinin İki Bulgarı Ağır Şekilde Yaraladıkları	69
8	Rum Eşkiyâ Çetelerinin Yunan Hükûmeti'nce Silahlandırılıp Korunduğu ve Rum Köylülerin Çetelere Yardım Ettikleri	71
9	Yunan Zabiti Dimitri Vasendi'nin Etrafına Topladığı Eşkiyâ ile Rumeli Vilâyetlerinde Karışıklık Çıkartmak İçin Hazırlıklar Yaptığı	80
10	Ulah-Rum Gerginliğinden Dolayı Ulahların Daha Fazla Osmanlı Askeri Talep Ettikleri	81
11	Rum Eşkiyâsının Florina'nın Srebreno Köyüne Saldırarak Katliâm Yaptıkları	82
12	Yunan Eşkiyâsının Karaferye'nin Barayniçe Çiftliği'ne Saldırarak On Üç Kişiyi Katlettikleri	83
13	Karaferye Civarındaki Ulahlara Karşı Rum Eşkiyâsının Saldırılarda Buldukları	85
14	Kesriye Bölgesinde Çetelerin Halka Yaptıkları Saldırıların Engellenmesi İçin Seyyar Müfreze Kurulması	87
15	Rum Eşkiyâ Çetesinin Bir Papazı Yaralayıp Bir Bulgar Kilisesindeki Bulgarca Kitapları Yaktıkları	89

16	Rum Eşkîyâ Çetesinin Karaferye'nin Bançesne Çiftliği'ni Basarak İki Kişiyi Katlettikleri	90
17	Görice'de Rum Eşkîyâsının Palaskulübeleri Köyünü Basarak Ulah Kilisesindeki Kitapları Yaktıkları ve Ulahça Ayin Yapılmaması Konusunda Halkı Tehdit Ettikleri	92
18	Gevgili'ye Bağlı Moin Köyünden Dört Bulgarın Rum Eşkîyâsı Tarafından Kesilerek Katledildiği	93
19	Rum İken Bulgarlığı Seçen Bir Kişinin Rum Eşkîyâlarınca Öldürülüp Bir Kişinin de Yaralandığı	94
20	Patrikhanenin Emriyle Görice Rum Metropolitinin Nüfus Sayımında Ulah ve Arnavudların Rum Olarak Yazılmamaları Halinde Afaroz Edileceklerini Belirttiği	95
21	Yunan Eşkîyâ Çetelerinin Ulahlara Yaptıkları Tehdit ve Tecâvüzler 96	
22	Rum Eşkîyâ Çetesinin Armançika'da Bulgar Kilisesine Saldırarak Kitap ve Evrakı Yaktıkları	97
23	Aydos Köyüne Giren Rum Eşkîyâ Çetesinin Sekiz Ev ve Bir Dükkanı Yakıp, Bir Bulgarı Öldürdüğü	98
24	Manastır'da Ulahlara Ait Mabedin İnşasını Durdurmak Maksadıyla Rum Eşkîyâlarının Ulah Halka Taarruz Ettiği	99
25	Yunan Eşkîyâsının Ulahlara Yönelik Saldırılarına Ait Liste.....	100
26	Florina'nın Nolyan-ı Bâlâ Köyünde Bir Düğün Evine Saldıran Rum Eşkîyâsının Evi Ateşe Verip Çoğu Kadın ve Çocuk On Üç Kişiyi Katledip Altı Kişiyi Yaraladıkları	104
27	Rum Çetelerinin Grebene'nin Avrala Köyünde Ulahlara Ait Evleri Ateşe Verdikleri	105
28	Yunan Çetelerinin Rumeli'deki Bulgar ve Ulahlara Karşı Yaptıkları Saldırıların Son Günlerde Arttığı	106
29	Rum Eşkîyâsının Bulgarlara, Rum Patrikhanesi'ne İntisab Etmeleri İçin Baskı Yaptıkları	107
30	On Beş Kişilik Bir Rum Çetesinin Grebene'nin Perul Köyünde İki Ulahın Evini Yaktıkları	108
31	Dört Bulgarı Öldürüp İkisini de Yaralayan Rum Eşkîyâsının Yakalanarak Tutuklandığı	109
32	Horpeşte'nin Ezereç Köyüne Gelen Yunan Eşkîyâsının Yaktığı Samanlıklarda Bir Kişinin Öldüğü	110
33	Rum ve Ulahlar Arasındaki Gerginliğe Metropolitin Sebebi Olduğu ve İdaresindeki Manastır Rum Hastanesi'nde Rum Eşkîyâsının Tedavi Edildiği	111

Belge		
<u>Sıra Nu.</u>		<u>Sayfa</u>
34	Kuruşova Rum Cemaatinden Altı Kişinin Uahlara Saldırdığı	114
35	Karaferye'de Ayamarin Çiftliği'ni Basan Rum Eşkîyâsının Bir Bulgarı Öldürerek Kaçtıkları	115
36	Halkı Bulgar Olan Urla Köyüne Saldıran Rum Eşkîyâ Çetesinin İki Bulgarı Katlettiği	116
37	Karaferye'ye Tabi Bulgar Köylerinde Rum Eşkîyâ Çetelerinin Katliâm Yaptıkları	117
38	Poleşte Köyünden Üç Kişinin Rum Eşkîyâsı Tarafından Öldürüldüğü ...	121
39	Yenice'de Dört Bulgar ile Üç Ulahın Rum Eşkîyâsı Tarafından Katledildikleri	122
40	Bir Rum Çetesini İhbar Ettiğinden Dolayı Gevgili'de Ulah Bekçinin Rum Papazı ve Yandaşları Tarafından Ağır Şekilde Dövüldüğü 123	
41	Selanik'in Yaylacı Çiftliği'nin Rum Eşkîyâsı Tarafından Basılarak Bir Evin Bombalandığı ve İki Kişinin Yaralandığı	125
42	Rum Eşkîyâsının Kaymakçalan'da Üç Bulgar Çobanı Katlettikleri	126
43	Rum Komitelerinin Manastır'a Bağlı Köylerden On Dört Bulgarı Öldürmek İstedikleri	127
44	Uahlarla Meskûn Patocin Köyünde On Hane ile Yavoriyan Çiftliği'nin Rum Eşkîyâsınca Yakıldığı	128
45	Yunan Çetelerinin, Halkı Bulgar Olan Horpeşte'nin Ezereç Köyünü Basarak Ahalisini Zorla Rumlaştırmak Maksudıyla Katliâm Yaptıkları	130
46	Drama Rum Metropolitinin Arnavudları Kullanarak Bulgarları Yaralatıp Öldürttüğü	136
47	Manastır'a Bağlı Köylerde Rumların Uahlara Karşı Saldırılarda Buldukları	138
48	Dolan Köyünden Dört Ulahın Rumlar Tarafından Öldürüldüğü	140
49	Katrin, Karaferye ve Grebene Kazalarına Tabi Köylerde Uahlara Yunan Eşkîyâsı Tarafından Tecâvüzlerde Bulunulduğu	141
50	Katrin'de Rum Eşkîyâsının Duvarlara Bildiri Asarak Ulahça Konuşmanın Yasaklandığı Yolunda Tehditte Buldukları	146
51	Yunanlı Yorgala Atanaş'ın Ulah Kostantin Veled-i Dimitri'yi Yaraladığı	147
52	Bulgar Mihaloş'un Menlik Rum Metropolitinin Teşvikiyle Öldürüldüğü	149

53	Bulgarlık İddiasında Bulunarak Bulgarca Ayin Yapmak İsteyen Eğridere Köyü Ahalisinden Angel Nikola'nın Rum Eşkiyası Tarafından Öldürüldüğü	153
54	Kavala'da Bir Bulgarı Öldürüp Bir Bulgarı Yaralayan Üç Rum'un Yunan Konsolosluğu'nda Saklandığı	155
55	Bir Rum Çetesinin İsteveniye Köyünde Komitenin Sırlarını Açıkladıklarından Şüphelendikleri Altı Rumu Öldürdükleri	157
56	Görice'nin Kilisora Nahiyesindeki Ulahların Rum Eşkiyasının Mezâlim ve Baskısına Maruz Kaldıkları	158
57	Florina'da Bulgar Kalenik-ı Bâlâ Köyüne Gelen Rum Eşkiyâ Çetesinin Üç Haneyi Yakıp Bir Çocuğu Öldürdükleri ve Bir Kadını da Yaraladıkları	161
58	Siroz, Zihne ve Demirhisar Kazalarında Millî Husûmetleri Dolayısıyla Rum ve Bulgarların Birbirlerine Karşı Saldırılarda Buldukları ...	162
59	Bir Rum Çetesinin Oşteme Köyünde Eksarhâne'ye Mensup Dört Kişiyi Katledip Üç Kişiyi de Yaraladıkları	170
60	Selanik Yunan Konsolosunun Emrinde Hareket Eden Bir Rum Çetesinin Çeşitli Cinayetler İşlediği ve Cebren Para Topladığı	171
61	Katrin Kasabası Meclis-i İdâre'sinin Ulah Azası Naki'nin Rumluğu Kabul İçin Tehdid Edildiği	173
62	Kesriye'de Rum Eşkiyası Tarafından Üç Bulgar Kadının Öldürülüp İki Tanesinin de Yaralandığı	174
63	Rum Eşkiyasının Bazı Bulgarları Rumlaştırmaya Çalıştıkları	176
64	Rum Eşkiyasının Yaktığı Hanelerin Yeniden Yapıtılması	177
65	Garancı Köyünde Katliâm Yaparak Firar Eden Rum Çetesinin Takibine Devam Edildiği	184
66	Rum Eşkiyasının Nasliç'te İki Bulgarı Katlettikleri	185
67	Iraklı Çiftliği'ne Hücüm Eden Rum Eşkiyasının Bir Bekçiyi Öldürüp Dört Bulgarı da Yaraladıkları	187
68	Rum Eşkiyasının Bof Karyesinden Beş Bulgarı Katlettikleri	188
69	Bir Rum Çetesinin Bulgarlarla Meskun Aydos Karyesine Hücüm Ederek Altı Kişiyi Öldürüp Üç Kişiyi Yaraladıkları	190
70	Kesriyeli İki Bulgarın Rum Eşkiyası Tarafından Katledildiği	191
71	Ustrumca'da Rum Eşkiyası Aleyhinde İhbarda Bulunan Bir Rum'un Öldürüldüğü	192
72	Manastır'ın Dragoş Karyesinde Yakılarak İmha Edilen Şahıslarla İlgili Tahkikat	193

<u>Belge</u>		<u>Sayfa</u>
<u>Sıra Nu.</u>		
73	Selanik'te Rum Komitesinin Emellerine Karşı Gelen Rum Atnaş Nikola'nın Öldürüldüğü	202
74	Zihne'nin Karlıkova Köyünde Beş Bulgar Çobanın Rum Çetesi Tarafından Katledildiği ve Cesetlerinin Parçalandığı	203
75	Negrita Nahiyesi Müdürü Mina Zograf Efendi'nin Evine Rum Eşkîyâsı Tarafından Silahlı Saldırıda Bulunulduğu	206
76	Bulgar Köyü Olan Ribarça'ya Saldıran Rum Eşkîyânın Otuz Kişiyi Katledtikleri	207
77	Yunanlıların Bir Ulah Tüccara Zulüm Yaptıkları	208
78	Rum Çetelerinin Karacaabat'ın Pojan ve Tresine Köylerini Basarak On Yedi Bulgarı Öldürüp Okul ve Evlerini Yaktıkları	209
79	Rumların, Bulgar Ahaliyi Rum Patrikhanesi'ne Bağlama Gayretleri 210	
80	Laken Karyesinde Kosta Yani'yi Döven Rum Papazının Oğullarının Cezalandırıldığı	213
81	Manastır'ın Dihova Karyesinde Rum Eşkîyânın İki Bulgarı Öldürdüğü	214
82	Eğrikapı'da Rum ve Bulgarların Müşterek Kullandıkları Mezarlığa Rumlar Tarafından Bulgar Cenazelerinin Defnedilmesinin Engellendiği	216
83	İhtida Eden Rum Kadın ve Kızlarına, Fener Rum Patrikhanesi Tarafından Akıl Hastanelerine Kapatılarak İşkence ve Mezâlîm Yaptırıldığı	218
84	Rumların Bulgar Okullarını Kapatıp Bir Bulgar Okulunu Yaktıkları ve Bulgar Kiliselerini de Kapatmak İstedikleri	219
B- MÜSLÜMANLARA YAPILAN MEZÂLİM		
85	Yunan Askerlerinin Hudut Boyunca Eşkîyâyâ Yardım Ettikleri ve Arka Çıktıkları	223
86	Yunan Eşkîyâsının Yenişehir'deki İki Çiftlikten Beş-Altı Yüz Kadar Koyun Gaspettikleri	224
87	Harkir Adası'na Gelen Eşkîyânın İki Kişiyi Öldürüp Üç Kişiyi de Yaraladıkları	224
88	Yunan Eşkîyâsı İçin Yunanistan'daki Hıristiyanlardan Yardım Toplandığı ve Yunan Kralının On İki Bin Eşkîyâyı Techiz Edip Silahlandırdığı	225

89	Tırhala, Yenişehir ve Golos'taki Müslümanlara Yapılan Saldırıların Önlenmesi İçin Yunan Hariciye Nazırı Nezdinde Yeniden Teşebbüste Bulunulması	226
90	Tırhala'da Hıristiyan Ahali ve Askerler Tarafından Müslümanlara Baskı Yapıldığı ve Yeni Tamir Edilen Caminin Tahrip Edildiği	228
91	Yunanistan'da Bulunan Müslümanların Can ve Mallarının Tehlikede Olduğu	229
92	Yenişehir ve Girit'te Müslümanların Can ve Mallarının Tehlikede Olduğu	230
93	Girit'te Müslümanların Can ve Mallarının Tehlikede Olduğu ve Binden Fazla Müslümanın Katledildiği	231
94	Yenişehir'de Müslümanların Çeşitli Bahanelerle Tutuklandıkları ve Göçe Zorlandıkları	233
95	Yenişehir ve Kardice'de Müslümanların Baskı Altında Tutularak Göç Ettirilmeye Çalışıldığı	235
96	Girit'te Hıristiyanlar Tarafından Müslümanlara Mezâlim Yapıldığı ve Girit'in İşgalinden Önce Müslümanlara Güvence Veren Devletlerin Buna Seyirci Kaldıkları	237
97	Kandiye'de Hünkâr Camisi'nin Bahçesine Merkezî Hükûmet Tarafından Kanun ve Hukuka Aykırı Olarak Müze İnşaatı Yapılmakta Olduğu	240
98	Hasat Mevsiminde Yunanistan'a Giden Amelelerin Dönüşte Yunan Askerleri Tarafından Tahkir Edildiği ve Bir Kısımının Yaralandığı	241
99	Parga'ya Gitmekte Olan Kaptan Şaban'a Ait Kayığın Yunan Askerlerince Çevrildiği ve Yolcuların Eşyalarının Gasp edildiği	242
100	Kıbrıs'ta Rumların Komiteler Kurarak Müslümanlara Karşı Saldırılarda Buldukları ve Yunan Emellerini Gerçekleştirmek İstedikleri	244
101	Yunanlıların Müslümanları Göç Ettirmeye Yönelik Zulüm ve Yıldırma Hareketleri	249
102	Selanik ile Civar Kazalarda Rum Muhacirlerin Müslümanların Mal ve Emlâklarına El Koydukları ve Yunan Askerlerinin Kadınlara Tecâvüz Ettikleri	251
103	Drama'nın Karagöz Köyünde Müslüman Halkın Yunan Askerlerince Dövüldüğü	254
104	Yunan Askerlerinin Drama'da Bazı Köylere Girerek Halka Zulüm ve Kadınlara Tecâvüz Ettikleri	255
105	Yunanistan'ın Türk Yerleşim Birimlerine Rumları İskân Ettirdikleri ve Camileri Tahrip Ederek Türkleri Hıristiyanlığı Kabule Zorladıkları	256

Belge		Sayfa
<u>Sıra Nu.</u>		
106	Yunanlıların İşgal Ettiği Topraklarda Yaşayan Müslümanlara Yaptıkları Mezâlim ve Asimilasyonun Önlenmesi	258
107	Yunanlıların Makedonya ve Batı Trakya'da Müslüman Halka Zulmettikleri	266
108	Drama ve Havalisindeki Müslüman Ahaliye Zulmedilip Kadınlara Tecâvüz Edildiği	270
109	Sisam'da Yunan Askerleriyle Komitecilerin Osmanlı Sahillerine Saldırma Hazırlıkları Yaptığı	277
110	Siroz'daki İslam Mekteplerinin Rumların Eğitimine Tahsis Edildiği	279
111	Selanik Civarındaki Müslüman Köylerde Halkın Göçe Zorlandığı ve Müslümanların Evlerine Zorla, Kafkasya'dan Gelen Rum Göçmenlerin Yerleştirildiği	281
112	Kavala Civarında Önce Bulgarlar, Daha Sonra da Rumlar Tarafından Bazı Cami, Mescid ve Mezarlıkların Tahrip Edildiği	282
113	Yunan Hükûmeti'nin Hristiyan Halkı Silahlandırıp Müslüman Halkın İdaresinde Olması Gereken Mektep, Medrese ve Vakıfhaneleri Zorla İşgal Ettiği	284
114	Makedonya'da İktidar Partisine Oy Veren Müslümanlara Rumlar Tarafından Eziyet Edildiği	286
115	Vodine'de Müslümanların Mukaddes Yerleriyle Can, Mal ve Irzlarına Taarruz Edilmesine Yunan Hükûmeti'nin Kayıtsız Kaldığı	289
116	Vodine ve Selanik'te Bazı Camilerin Rumlar Tarafından İşgal ve Tahrip Edildiği	293
117	Hanya'da Yunanlılar Tarafından Cami ve Mekteplere Saldırıları Yapıldığı	295
118	Kavala, Drama, Sarışaban ve Pravişte Kazalarındaki Müslüman Ahalinin Göçe Zorlandıkları	299
119	Hanya'daki Sultan İbrahim Camisi'nin Kiliseye Çevrildiği	301
120	Zihne'deki Müslümanların Drama'ya Nakl ve Tehcir Edilerek Mal ve Eşyalarının Yağmalandığı	302
121	Batı Trakya'daki Müslümanlara Yunanlılar Tarafından Yapılan Zulüm ve Baskının Gün Geçtikçe Artmakta Olduğu	304
122	Yunanlıların Trakya'da Müslüman Halka Yaptıkları Baskının Giderek Arttığı	308

123	Yunanlılar'ın Trakya'yı İşgal İçin Yaptıkları Mezâlim ve Propaganda Faaliyetleri	310
124	Yunanlıların Gümülcine Civarında Yaptıkları Askerî Faaliyetler ve Baskılar	313
125	Yunanlıların Ermenileri Zorla Askere Aldıkları, Doğu ve Batı Trakya'yı İşgale Hazırladıkları ve Çorlu'da Katliâm Yaptıkları	314
126	Yunanlıların Trakya'daki Müslümanlara Göç Etmeleri İçin Baskı ve Zulüm Yaptıkları	317
127	Yunanlılar'ın Trakya'daki Halka Zorla Miting Yaptırdıkları ve Hazırladıkları Belgeleri İmzalattıkları	321
128	Yunanlıların Trakya'da Camileri Basarak Tahrip Ettikleri, Halka İşkence Yaptıkları ve Sebepsiz Yere Müslümanları Tutukladıkları	322
129	Yunanlıların Trakya'da Yaptıkları Gasb ve Mezâlimle İlgili Cetvel 323	
130	Batı Trakya'da Müslümanların Çeşitli Suçlar İsnadıyla Cezalandırıldıkları	328
131	Yunan Hükûmeti Tarafından Yunanistan'daki Türklere Karşı Rum Çetelerinin Silahlandırıldığı	329
132	Batı Trakya'daki Rum ve Ermeni Çetelerin Müslüman Halkı Göçe Zorladıkları	330
133	Menteşe Milletvekili Esat İleri'nin Batı Trakya'daki Müslümanlara Yapılan Zulmün Önlenmesi Hakkındaki Önergesi	331
	İNDEKS	333
	BİBLİYOGRAFYA	391

III. BÖLÜM

BELGELERİN FOTOKOPİLERİ	395
--------------------------------------	-----

I. BÖLÜM

GİRİŞ

G İ R İ Ş

Yunanistan, coğrafi özelliklerinin yanı sıra, askerî ve jeo-ekonomik konumundan dolayı tarih sahnesinde hususî bir yer işgal etmiştir. "Antikite" olarak tanımlanan en eski çağlardan beri birçok kavim bu topraklara sahip olabilmek için mücadele vermiştir. Bundan dolayı bu bölgeye "kültürler arenası" da denebilir. Bu topraklarda geliştirilen kültür varlıkları denizcilik sayesinde geniş alanlara yayılma imkânı bulmuştur. Bölgenin tarihi, eskiçağ tarihçileri tarafından genel olarak, Helen dönemi (M. Ö. 1900-M. Ö. 30) ve Roma dönemi (M. Ö. 750-M. S. 476) şeklinde iki ana bölüm halinde değerlendirilmektedir¹.

Roma İmparatorluğu'nun ikiye parçalanmasıyla (476) ortaya çıkan ve bugünkü Yunanistan topraklarının da içinde yer aldığı Bizans Devleti'nin sınırları 1000'li yıllardan itibaren doğudan sel gibi akan Selçuklu Türkmenleri tarafından zorlanmaya başlanmış 1016 yılından başlayarak Büyük Selçuklu Sultanı Alparslan'ın babası Çağrı Bey, Bizans nüfuzu ve idaresinde bulunan Doğu Anadolu ve Gürcistan'da yer alan vasal krallık ve vilâyetleri kısa sürede yönetimine katmıştır². Selçuklu Türklerinin kısa zaman içinde yüksek hareket kabiliyeti sergileyerek Abbasî Devleti'nin ve halifeliğin merkezi Bağdat'ı ele geçirmesi, Bizans'ın Anadolu'daki varlığının artık son dönemlerini yaşadığını göstermesi bakımından önemlidir³. Nitekim büyük Malazgirt meydan muharebesinde (Ağustos 1071) ağır yenilgiye uğrayan Bizans, bundan sonra Anadolu'daki Türk ilerleyişinin önüne geçemeyecektir. Süleyman Şah'ın önderliğinde İznik dahil, bütün Anadolu'nun Selçuklu Türkleri'nin eline geçmesiyle "Anadolu Selçuklu Devleti" resmen kurulmuş oluyordu. Hattâ Süleyman Şah büyük bir ihtimalle, İstanbul'un fethi yönünde plân ve askerî hazırlık yapmıştı⁴.

Bir taraftan Selçukluların Anadolu'da ilerlemesi, diğer taraftan XI. yüzyılın sonlarında başlayıp XIII. yüzyılın ortalarına kadar devam eden Haçlı seferleri, Bizans'ı yıpratmış, toprak kayıplarını arttırmıştır. Ayrıca, Bizans tarafından başka milletlere

¹ Bülent İplikçioğlu, *Eskiçağ Tarihinin Anahatları I*, Marmara Ü. Yay., İstanbul 1990, s. 18-19.

² Ernst Honigmann, *Bizans Devleti'nin Doğu Sınırı*, İstanbul Ü. Edebiyat Fak. Yay., İstanbul 1970, s. 175-177.

³ Şükrü S. Gürel, *Tarihsel Boyutları İçinde Türk-Yunan İlişkileri (1821-1993)*, Ankara 1993, s. 20.

⁴ Ali Sevim, *Anadolu'nun Fethi - Selçuklular Dönemi*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1988, s. 81.

geniş ticaret imtiyazları verilmiş ve ülkenin çevresinde deniz ticareti bütünüyle Latin üstünlüğüne bırakılmıştır⁵.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin batıda bir uç beyliği olan Osmanlılar da genişlemesini batı istikametinde yapmış, uzun yıllar Bizans'a bağlı tekfurlarla mücadele etmişlerdir. Osmanlı Türkleri, Bizans'ın doğusundaki toprakları tamamen fethederek, Bizans'ın Ege ile bağlantısını kesmek ve Çanakkale Boğazı'na hâkim olmak için, ilk olarak 1356'da Avrupa yakasına asker çıkarmışlardır. Nitekim bu harekât Bizans topraklarının ve merkezi olan İstanbul'un kuşatılmasını hedefliyordu⁶.

Osmanlıların Balkan harekâtı başlarken Doğu Trakya, Selânik ve havâlisi ile bazı sahilleri müstesna olmak üzere, Mora yarımadası ve Güney Epir'in tamamına yakını Bizans'a tâbi bulunuyordu. Balkanların kuzeydoğu kısmı Bulgarların ve Yukarı Sırbistan ile Serez, Drama mıntıkları da parçalanmış bir halde Sırp'ların elindeydi. Epir'in kuzeyinde büyüklü küçüklü Sırp, Arnavut ve Latin prenslikleri vardı. Bu prenslikler Venedik ve Napoli krallarının nüfuzunda bulunuyorlardı. Mora sahil şehirleri de Venediklilere bağlıydı⁷.

Orhan Gazi, Rumeli'de izlediği siyasetle bölge halkının yakınlığını kazanmaya gayret etmiş, Bizans kralı Kantakuzen ile çok sıcak ilişkiler kurmuş, iki hükümdar Teselya ve Makedonya üzerindeki Sırp ve Macar baskısına karşı ittifak yapmışlardır. Bunun neticesi olarak Süleyman Paşa Çimpi ve Gelibolu'yu Osmanlı topraklarına katmakta fazla zorlanmamıştır. Süleyman Paşa'nın kumandasındaki Hacı İlbeyi, Evrenuz, Gazi Fazıl ve Yakup Ece gibi beyler de Rumeli'nin fethinde büyük gayretler sarfetmişlerdir. Bu komutanlar Bizans'a denizden gelebilecek yardımı kesebilmek amacıyla Bolayır ve Tekirdağ'a kadar olan Marmara sahillerini ele geçirmişler, buraların nüfus dengesini sağlayabilmek için Karasi taraflarından Türkmenleri iskân etmişler, Edirne'ye doğru genişleyen fütûhâtta Marmara ve Keşan'ı da Osmanlı topraklarına katmışlardır (1357)⁸. Evrenuz ve Hacı İlbeyi'nin Dedeagaç ve Dimetoka'yı ele geçirmeleri Edirne'nin fethi yolunu açtı. 1363'te Rum ve Bulgar kuvvetleri ile Sazlıdere mevkiinde yapılan meydan muharebesi Osmanlıların zaferiyle neticelenmiş; Edirne, Türklerin eline geçmiştir. Aynı yıl içinde Filibe ve Gümülcine de Osmanlı topraklarına katılmıştır⁹. İkinci Meriç Muharebesini (1372) müteakip Gümülcine çevresi, Borla, İskeçe, Marolye, Kavala, Drama, Zihne, Serez, Karaferye fethedilmiştir¹⁰. Türklerin uzun süren baskılarına dayanamayan Bizans, kendine

⁵ Gürel, *a.g.e.*, s. 20.

⁶ Laszlo Rasony, *Tarihte Türklük*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara 1988, s. 196.

⁷ İsmail H. Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c. I, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1982, s. 161-162.

⁸ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 156-158.

⁹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 163-165.

¹⁰ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 171-172.

bağlı Selanik despotluğunu Venediklilere satmak zorunda kalmış, burada meskûn bulunan Rum ahali Bizans'a karşı Türklerin yanında yer almıştı. Sultan II. Murat, Selanik'in Venediklilerden savaşız teslimini istemişse de bu teklif kabul olunmamış, bunun üzerine kırk gün süren Osmanlı muhasarasından sonra şehir Türkler'e teslim olmuştur (1430). Sultan Murat buradaki kiliseleri Rum ahaliye tahsis etmiştir. Selanik'in alınmasından sonra Epir halkı da Türk idaresini tercih etmiş, bunun üzerine Epir'in merkezi durumundaki Yanya kendiliğinden Türk yönetimine girmiştir (1431)¹¹.

Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da yürüttüğü fütûhât hareketlerinin selâmeti ve Osmanlı genişlemesine karşı deniz yolu ile Avrupa'dan, Bizans'a ve Türklerle savaşız diğer despotluklar ile küçük devletçiklere gelecek yardımı önleme açısından, büyük öneme sahip olan Mora da 1446 senesinde akıncı beyi Turhan Bey tarafından Osmanlı hâkimiyetine alındı. Böylece bu yıla kadar ortaya konulan mücadele neticesi Balkanların tamamına yakını Osmanlı Devleti hâkimiyetine girdiği gibi Bizans büyük fetihten önce çepeçevre abluka altına alınmış ve batı ile irtibatı kesilmiştir¹². Avrupa'da izlenen siyasetin planlaması fetholunan toprakların yeniden organizesi ve abluka altını alınan Bizans'ın artık tarih sahnesinden silinmesi maksadıyla yapılacak harekâtın hazırlıkları için Edirne merkez haline getirilmiştir. Nihayet uzun ve geniş çaplı hazırlıklardan sonra Bizans'ın elinde kalan son merkez olan İstanbul'un fethi aşamasına gelinmiş, Fatih Sultan Mehmet'in üstün askerî ve idarî kabiliyeti, uygulanan stratejik taktik İstanbul'un Türklerin eline geçmesine vesile olmuştur (29 Mayıs 1453).

1461'de Trabzon alınmış, aynı sıralarda Atina Dükalığı'nın ve Mora'nın hemen tamamının ele geçirilmesiyle Osmanlı Devleti Ege'nin iki yanındaki anakaraya egemen olmuştur. Bundan sonraki Osmanlı çabası Ege ve Doğu Akdeniz'deki Latin (Venedik) varlığına son verme doğrultusunda olacaktır. 1450'yi izleyen yirmi yıl içinde Ege'deki birçok küçük ada Osmanlı egemenliği altına girmiştir. Ege'nin büyük ve önemli adalarından Rodos 1522'de, Sakız ve Naksos 1566'da, Kıbrıs 1571'de, Sisam 1577'de, Girit 1699'da fethedilmiştir. Böylece, Doğu Akdeniz'deki Ortodoks Rum varlığı, 1830'da Yunanistan bağımsızlığını kazanıncaya kadar bütünüyle Türk egemenliği altında kalmıştır¹³.

I- Osmanlı İdâresinde Rumlar

¹¹ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 409-410.

¹² Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s. 442-443.

¹³ Gürel, *a.g.e.*, s.21.

1-Din ve Eğitim Hürriyeti

Osmanlı sınırları içinde yaşayan gayr-i müslimlere, ırkî ve dinî hüviyetlerini barış ve düzen içinde koruma fırsatı verilmişti.

Avrupa'nın bir çok yerindeki Museviler, İrlandalı Katolikler, Fransa ve Silezyalı Protestanlar, Macaristanlı Kalvinistler gibi daha birçok toplulukların dinî inançlarından dolayı uğradıkları zulümler ve çektikleri işkenceler, sürgünler hattâ katliâmlar göz önüne alınacak olursa Osmanlı yönetimi altında yaşayan değişik inanç ve ırklara ait toplumların ne kadar huzur ve güven içinde buldukları ortaya çıkar. Sözü edilen bu toplumlardan birçoğunun çareyi Osmanlı Devleti'ne sığınmakta bulduğu da bilinen tarihî bir gerçektir¹⁴.

Temelde İslâmî kurallara bağlı kalan Osmanlı Devleti "millet sistemi"ni esas kabul etmiş, böylece idarî mekanizmanın işleyişini kolaylaştırmış ve devamlılığını sağlamıştır. "Millet sistemi"nin temel yapısı Fatih Sultan Mehmet tarafından örülmüştür¹⁵.

İstanbul'un fethi tamamlandıktan sonra Ayasofya'ya giren Fatih Sultan Mehmet, Patrik ve papazlar da dahil olduğu halde, kadın ve çocuk bütün halk kesiminden insanları burada toplanmış ve ağlar halde gördü. İçeride sükûnet sağlandıktan sonra Fatih, Patriğe korkmamasını ve ayağa kalkmasını emrederek şöyle dedi: "Ben Sultan Mehmet; sana ve arkadaşlarına ve bütün halka söylüyorum ki bugünden itibaren artık ne hayatınız ne de hürriyetiniz hususunda benim gazabımdan korkmayınız". Daha sonra kumandanlarına dönerek "Askerlerin halka hiç bir fenalık yapmamalarını emretmelerini ve herhangi birisi bu emre itaat etmezse ölümle cezalandırılacağını" bildirmiştir. Diğer bir fermanla da savaş sebebi ile İstanbul'dan kaçmış olanların geri dönerek iş ve güçleriyle meşgul olmalarını ve bunların haklarının garanti altında tutulduğunu beyan etmiştir¹⁶. İstanbul'un fethinin ilk gününde, fethi gerçekleştiren büyük padişâh tarafından sergilenen bu hoşgörülü tutum daha sonraki dönemlerde de aynen devam etmiş, Ortodoks kilisesinin Bizans İmparatorluğu zamanındaki bütün hakları tanınmak suretiyle Rumlar, hiç bir zaman benimsemedikleri, Katolik Garp Kilisesi'ninin nüfuz ve hâkimiyeti altına düşmekten kurtarılmış, böylelikle kiliselerin bağımsızlığı emniyet altına alınmıştır. Fatih Sultan Mehmet, Gennadios'u Patrik olarak tayin etmiş, aynı zamanda İstanbul'da oturan Katolik Cenevizliler ve Galata

¹⁴ Salahi R. Sonyel, "Büyük Devletlerin Osmanlı İmparatorluğu'nu Parçalama Çabalarında Hıristiyan Azınlıkların Rolü", *Bellekten*, XLIX/195 (Aralık 1985), s. 648-650.

¹⁵ Gülnihâl Bozkurt, *Alman-İngiliz Belgelerinin ve Siyasi Gelişmelerin Işığı Altında Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuki Durumu (1839-1914)*, Ankara 1989, s.10.

¹⁶ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 491.

ahâlisine de bir fermanla kilise ve inançlarının teminat altında olduğunu bildirmiştir¹⁷. Aynı imtiyazlar Ermeni ve Yahudi cemaatlerine de tanınmıştır¹⁸.

Ortodokslara verilen dinî imtiyazlar şöyle sıralanabilir:

- 1- Ortodoksları kimse rahatsız etmeyecektir.
- 2- Gennadios ve ona bağlı piskoposlar her türlü vergi ve resimden muaf olarak yaşayacaklardır.
- 3- Kiliseler cami olmayacaktır.
- 4- Evlenme, boşanma ve her türlü dinî ibadetler serbestçe yerine getirilecektir.
- 5- Paskalya yortusu tam bir özgürlük içinde kutlanacak ve üç bayram gecesi Fener'in kapıları açık kalacaktır.
- 6- Piskopos ve metropolitler yargı ayrıcalıklarına sahip olacaklardır.

Bütün bunlara karşılık Gennadios da yeni hükümdarı tanıdığını ve ona uyruk olduğunu ilan etmiştir.

O zamana kadar sadece ruhânî lider olan patrik, şimdi padişâhın koruyuculuğunda, kendi dinî topluluğunun birçok dünyevî işlerinin de tartışılmaz yöneticisi olmuştu. Ortodoksların evlenme, boşanma, miras gibi özel hukuk meseleleri ve Ortodokslar arasındaki her türlü anlaşmazlıklar da ya patrik veya yetki verdiği papazlar tarafından çözümlenecekti¹⁹.

Rum Ortodoks patriği, dinî yetkilerine, yargı ve eğitim ile alâkalı yetkileri katmış olmakla kalmıyor, aynı zamanda Osmanlı Devleti içindeki Rumlardan hariç, çok daha geniş bir kitle üzerinde otorite sahibi kılınyordu. Çünkü Osmanlı Devleti içindeki Ortodokslar sadece Rumlardan ibaret değildi; Sırlar, Romenler, Bulgarlar, bazı Arnavut ve Araplar da Ortodoks mezhebine dahildiler. Bu durum XVIII. yüzyıl sonlarına kadar sürmüştür. Fransız ihtilalini takip eden dönemde Avrupa'nın her tarafına yayılan "milliyetçilik" fikri Osmanlı Devleti bünyesinde bulunan toplumları da etkilemiştir. Bu akımın bir neticesi olarak Rum kontrolünde bulunan Ortodoks kilisesinin statüsüne, Rumlar dışındaki Ortodoks unsurlar tarafından itiraz edilmeye başlanmıştır²⁰.

¹⁷ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, c. II, s. 6-7.

¹⁸ Bozkurt, *a.g.e.*, s. 10.

¹⁹ Coşkun Üçok, "Osmanlı İmparatorluğu ve Rum-Ortodoks Kilisesi", *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri, Üçüncü Askerî Tarih Semineri*, Ankara 1986, s.191.

²⁰ XVIII. yüzyıl sonuna gelindiğinde, patriklik, Osmanlı Devleti'nin bütün uyruklarının dörtte biri demek olan 13.000.000'dan fazla Hıristiyan Osmanlı uyruğu üzerinde yetki sahibiydi. Tözün Bahçeli, *Greek-Turkish Relations Since 1955*, Boulder 1990, s.5'den naklen, Gürel, *a.g.e.*, s.23.

Fener Patrikhanesi, sahip olduğu geleneksel yetki ve imtiyazları, zaman zaman keyfiliğe ve Rum olmayan unsurları sindirmeye kadar götürmüştür. Rumlar, patrikhane içindeki nüfuzları sayesinde Bulgaristan'daki bütün dinî makamları ele geçirdikleri gibi, o bölgenin ticaretinde de önemli bir hâkimiyet kurmuşlardı. Bütün amaçları Bulgaristan'ı Rumlaştırmaktı²¹. İstanbul patriği, 1800 tarihlerinde metropolitlere gönderdiği bir tamimle Bulgar kilise mekteplerinin kapatılmasını, kiliselerde yalnız Yunanca yazılmış din kitaplarının okunmasını, mekteplerde Yunanca kitapların kullanılmasını emretmiştir. Nitekim Rum Papazı Hilaryan, Tırnova Katedrali'nin mihrabı arkasında bulunduğu eski Bulgar patriklerine ait kütüphaneyi merasimle yaktırmıştır²². Patrikhanenin Bulgarlar üzerindeki baskısı, Sultan Abdülaziz'in Bulgarların 1870'de ayrı bir kilise kurmalarına müsaade etmesine kadar devam etmiştir.

Osmanlı Devleti'nin azınlıklara tanıdığı serbestlik çerçevesinde onlara kendi dillerinde eğitim yapma hakkının verilmesinden yararlanan Rumlar da kendi kiliselerini kurmuşlar ve kendi eğitim-öğretim kurumlarını açmışlardır. Bu kurumlar dinî niteliği ağır basan bir eğitim düzenini benimsemişler, dolayısıyla da kiliselere bağlı kurumlar halinde teşkilatlanmışlardır²³, zamanla da örgün eğitim-öğretim kurumu haline getirilmişlerdir. Bir süre bu şekilde devam ettikten sonra Osmanlı Devleti'nin parçalanması yönünde planlar tatbik eden batılı devletlerin güdümüne girmeye başlayan bu "eğitim" kurumları buna bağlı olarak da ilgili devletlerin siyasî amaçları doğrultusunda Osmanlı Devleti aleyhine olan her türlü faaliyette yerlerini almışlardır²⁴.

İstanbul'dan başka İzmir, Bükreş, Sakız, Ayvalık gibi yerlerde Rum tüccarları tarafından açılan okullarda, dinî konulardan çok Yunan klasikleri, matematik ve doğa bilimleri okutulmaya başlanmıştı. Çoğu batı üniversitelerinde eğitim görmüş öğretmenlerin görev aldığı bu okulların mezunlarına, Rum tüccarların sağladıkları burslarla batı üniversitelerinin kapıları da açılıyordu²⁵.

2- Ticaret Hürriyeti

Dördüncü Haçlı seferiyle birlikte Ege'de üstünlük, Bizans İmparatorluğu'ndan Venedik Devleti'ne geçmiş, yerli Rumlar iktisadî yönden, Katolik Venediklilerce ezilmiş ve sömürülmüşlerdir. Bu şartlar hüküm sürerken bölgede hâkimiyet kurmaya

²¹ Bilal Eryılmaz, *Omanlı Devletinde Gayr-i müslim Teb'anın Yönetimi*, İstanbul 1990, s.52.

²² Halil İnalçık, *Tanzimat ve Bulgar Meselesi*, İstanbul 1992, s.19.

²³ İlknur Polat, "Türk-Yunan İlişkileri Çerçevesinde Rum Eğitim-Öğretim Kurumlarının Yeri ve Önemi", *Tarih Boyunca Türk-Yunan İlişkileri, Üçüncü Askeri Tarih Semineri*, Ankara 1986, s.440.

²⁴ Polat, "a.g.m.", s.443.

²⁵ Gürel, *a.g.e.*, s. 26.

başlayan Osmanlılar, Rumlar için kurtarıcı olarak kabul edilmiş, Rumların çağrısı üzerine Venedik'in elinde bulunan birçok Ege adası Türkler tarafından fethedilmiştir.

Osmanlı Devleti, takip ettiği askerî ve ekonomik politika çerçevesinde Doğu Akdeniz'deki Ceneviz ve Venedik tüccarlarının elinde olan deniz ticaretine son vermiş, bunlardan boşalan yerin öncelikle Osmanlı tebeasından olan Rumlar tarafından doldurulmasının yolunu açmıştır. Böylece Osmanlı yönetimi, Rumları askerlikten muaf tutarak daha çok ticaret işlerine yöneltmiştir. Hatta Ege adalarında öteki bölgelere göre vergi oranı daha düşük tutulmuş; böylelikle Rumlar ticarete teşvik edilmiştir. Yunan dostu yazarların ileri gelenlerinden biri olan İngiliz tarihçisi Profesör Dakin: "Halk Türk yönetimini Venedik yönetimine yeğ tutuyordu, vergiler daha hafif, yönetim daha yumuşaktı ve Müslümanlar, Roma Katolikleri'nden daha hoşgörülüydü" demektedir²⁶.

Rum tüccarlar, daha XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin iç ve dış ticaretinde Ermeni ve Yahudi tüccarlarla rekabete başlamışlardı. 1700'lü yıllara gelindiğinde Rum tüccarlar, Venedik, Trieste, Napoli ve Marsilya gibi ticaret merkezlerinde de koloniler kurmuşlardı²⁷. Bu arada 1779'da, Rum tüccarları, gemilerine Rus bayrağı çekme ve Rus konsoloslarının koruyuculuğundan yararlanma ayrıcalığını da sağlamışlardı²⁸. Bu durum Rusya'nın bayrağı altında Karadeniz'de ticarî faaliyetlerde bulunan Rumların elindeki ticaret filosunun hızla büyümesini sağlamıştır.

Fransız İhtilal savaşları da Rum ticareti için yeni imkânlar oluşturdu. Napolyon'un Mısır seferi üzerine Osmanlı-İngiliz işbirliğiyle Fransızlar doğu Akdeniz'den atıldılar. Daha önce Venediklilerin bu bölgeden uzaklaştırılmaları sırasında olduğu gibi bu kez de Fransız tüccarlarının doğu Akdeniz'de bıraktığı boşluğu kısmen Rumlar doldurdu. 1821 yılında Rum ticaret filosunun 600 gemiye, yıllık ticaret hacminin de 150.000 tona ulaştığı bilinmektedir. Osmanlı Devleti'nin kendilerine sağladığı bu imtiyazlar ve muafiyetler sayesinde zenginleşen Rumlar, dışarıdan gelen destek ve tahriklerle devletine karşı ilk isyanı başlatan unsur olmuştur²⁹.

II- Yunan İsyanı ve Yunanistan Devleti'nin Kurulması

1- Milliyetçilik Akımının Rumlar Arasında Yayılması

²⁶ Bilâl N. Şimşir, *Ege Sorunu-Belgeler*, Ankara 1976, c.I, s.XIV.

²⁷ Gürel, *a.g.e.*, s.24.

²⁸ Rıfat Uçarol, *Siyasi Tarih*, İstanbul 1985, s.100.

²⁹ Şimşir, *a.g.e.*, s.XVI.

Yeniçağın başlarına kadar Avrupa'da bir Yunan problemi yoktu. Ortaya çıkan "Rönesans ve Hümanizm" hareketleriyle Avrupalı aydınlar Yunan kültürü hakkında araştırmalar yapmak için birimler oluşturarak düşünce alanında Yunan sempatanlığı başlatmışlardır. Edebiyat alanında eski Yunan klasikleri tekrar tercüme edilerek yazılmış; bu gelişmeler Osmanlı Devleti tebeası olan Rumlar arasında da geçmişlerine karşı özlem ve hayranlık uyandırmıştır. Osmanlı Devleti'ni içerden parçalayıp çökertmek için planlar hazırlayan Avrupalı devletler "Yunancılık" fikrinin uyandırılması ile istismar edilebilecek, kendi menfaatları doğrultusunda kullanılacak bir unsuru yakalamış bulunuyorlardı. Bunun için de Yunanlılar arasında milliyetçilik ile bağımsızlık düşüncesini yaymaya gayret sarfetmişlerdir³⁰.

1768-1774 Osmanlı-Rus savaşı esnasında Rusya, Balkanlarda ve Mora'daki Ortodoks halkı isyana teşvik etmiştir. 1770 yılında Rus filosu Mora sahillerine gelerek Koron'u muhasara altına almıştır. Rusya'nın Akdeniz harekâtı kumandanı Aleksî Orlof'un planına göre; Çanakkale Boğazı'nın Osmanlı donanmasının çıkmasını engellemek için kapatılmasından ve Akdeniz'deki bazı mühim adalara sahip olunmasından sonra Mora'dan itibaren Selanik'e kadar isyan başlayacaktı. Rus kışkırtmaları sonucunda ayaklanmalar 1770 Mart'ında başlamış, önceden yapılan hazırlıklar sebebiyle derhal genişlemiş, bu arada Müslümanlara karşı katliamlar yapılmıştır³¹.

Osmanlı-Rus savaşı sonunda imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması'na³² göre Ruslar, Osmanlı şehir ve kasabalarında münasip görecekları yerlerde konsolosluklar açabilecekler, Galata'da bir kilise inşa edecekler ve Ortodoks halka mahsus olacak olan bu kilise Rus elçilerinin himayesinde bulunacaktı³³. Küçük Kaynarca Antlaşması ile Rusya, Ortodoks tebeayı himaye bahanesiyle, Osmanlı Devleti'nin içişlerine karışmak imkânını elde etmiştir³⁴.

Bu arada Çariçe Katerina ise "Grek Projesi"ni ortaya atmıştır. Çariçe'nin bu projesine göre, Slavlar ve Rumlar Osmanlı yönetiminden kurtarılacaklar ve Bizans diriltılarak Katerina'nın oğlu Konstantin tarafından yönetilecekti. Ancak, Rum Ortodoks dünyasında yankı ve kök bulan asıl düşünce, Fransız ihtilaliyle birlikte Avrupayı saran milliyetçilik düşüncesidir³⁵.

³⁰ Enver Ziya Karal, *Osmanlı Tarihi*, c. V, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1983, s. 108-109.

³¹ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, c.IV, 1. Bölüm, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1982, s.394-395.

³² Küçük Kaynarca Antlaşmasının geniş tenkidi için bkz. Roderic H. Davison, "Küçük Kaynarca Antlaşmasının Yeniden Tenkidi", (Tercüme: Erol Aköğretmen) *İstanbul.Üniversitesi.Edebiyat.Fakültesi. Tarih Enstitüsü Dergisi*, sayı:10-11 (1979-1980), s.343-368.

³³ Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.423-424.

³⁴ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi*, Ankara 1987, s.291.

³⁵ Gürel, *a.g.e.*, s.27.

Fransız İhtilalinin ortaya çıkardığı "İnsan Hakları Beyannâmesi" ile Napolyon'un Yedi Ada'ya yerleştikten sonra burada yaşayan Rumlar arasında yaptığı milliyetçilik telkinleri Rumların Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaları için çok büyük tesir yapmıştır³⁶. 1805'ten sonra bu bölgede Fransızların yerini alan Rusların çalışmaları ile Rum ayrılıkçılığı fikri iyice yayılmıştır³⁷.

Bu arada İstanbul'da yaşayan Fenerli Rumlar da Montesquieu, Racine, Voltaire gibi Fransız yazar ve düşünürlerinden tercüme yapmakta, gençlerini Avrupa üniversitelerine göndermekte, oralardaki fikir hareketleri ve bilim adamlarıyla temas halinde bulunmaktaydılar. Yunanistan ve Avrupadaki Rumlar arasında da yeni akımlardan esinlenecek eserler veren Kazmas, Rigas, Korais gibi yazar, şair ve fikir adamları ortaya çıkmıştır³⁸. Gelişen bu ortamda, Rum Ortodoks dünyası kökenlerini Klasik Yunan'da arıyordu. Rumlar, şimdi köklerini Bizans'tan ve Roma'dan daha gerilere, Helenistik dönemlere uzatarak kendilerine güven duygusu kazanıyorlardı³⁹.

2- Filiki Eterya'nın Kurulması ve Faaliyetleri

Rumlar arasında, isyan ve ihtilal için gerekli zeminin oluşturulmasında, bu maksatla kurulan cemiyetlerin faaliyetleri büyük bir önem teşkil etmektedir.

İhtilalci, gizli cemiyetler arasında en etkilisi olan "Filiki Eterya" 1814 yılının sonlarında Odessa'da kuruldu. "Dostlar Cemiyeti" anlamına gelen Filiki Eterya, batı Avrupa'daki gizli mason cemiyetlerinin kuruluş ve işleyiş usullerini benimsemişti⁴⁰. Filiki Eterya, kurulurken bir önder arayışı içindeydi. Örgüt tarafından ilk düşünülen kişi, 1815'den beri Nesselrode ile birlikte Rus Dışişleri Bakanlığı'nı yürüten "Kapodistrias" idi. Ancak Kapodistrias bu görevi kabul etmeyince, örgütün liderliğine, "Aleksandr İpsilanti" getirildi. İpsilanti, çok eski Fenerli bir ailenin mensubuydu⁴¹.

Filiki Eterya'nın ilk amacı, Rumları Osmanlı yönetimine karşı ayaklandırmak, bu arada mümkün olursa diğer Balkanlı Hıristiyan topluluklarını da bu isyana karıştırmaktı. Örgüt, malî problemlerini çözümlenmek amacıyla bünyesine öncelikle büyük tüccar ve armatörleri kaydetmiş, ayrıca halk üzerinde daha etkili propaganda yapabilmek için papazları kullanmıştı⁴². Bu örgüt zamanla güçlendikçe gayesini daha

³⁶ Karal, *a.g.e.*, c. V, s. 108-109

³⁷ Uçarol *a.g.e.*, s.101.

³⁸ Murat Hatipoğlu, *Yunanistan'daki Gelişmelerin Işığında Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)*, Ankara 1988, s. 5.

³⁹ Gürel, *a.g.e.*, s.26.

⁴⁰ Hatipoğlu, *a.g.e.*, s.8-10.

⁴¹ Gürel, *a.g.e.*, s.28.

⁴² Hatipoğlu, *a.g.e.*, s.10.

belirgin ve açık bir şekilde propaganda etmeye başladı. Filiki Eteryaya, ilk aşamada Mora'da bir Yunan devleti kurmayı, sonra da Orta Yunanistan, Batı Trakya, Selanik, Ege adaları, On İki Ada, Kıbrıs ve Batı Anadolu'yu Yunanistan'a katmayı, nihayet İstanbul'u ele geçirerek Bizans'ı yeniden kurmayı hedefliyordu⁴³.

3- Tepedelenli Ali Paşa'nın İsyanı

Bölücü ve ayrılıkçı Rum aydınları ile Avrupalı aydınların çalışmaları ve Filiki Eteryaya'nın faaliyetleri sonucu Rumlar arasında Osmanlı Devleti'ne karşı isyan düşüncesi doğmuş ve geliştirilmişti.

1788'den beri Yanya Valiliği'nde bulunan Tepedelenli Ali Paşa bölgedeki ayrılıkçı Rum faaliyetleri için engel teşkil ediyordu. Tepedelenli Ali Paşa zamanında yürütülen etkili istihbarat çalışmaları sayesinde Rumların yaptıkları bölücü faaliyetler hakkında günü güne haber alınıyor ve gerekli tedbirler vakit geçirmeksizin uygulanıyordu. Bölücü Rum hareketlerinin Tepedelenli Ali Paşa ve adamları tarafından engellenmeye başlanması bu durumdan çok rahatsız olan saraya yakın Rumları harekete geçirmiş ve Tepedelenli Ali Paşa aleyhinde yalan ve iftira kampanyası başlatılmıştır. Bu kampanyayı yürütenlerin başında Rum işbirlikçisi olan Padişâhın Mühürdârı Hâlet Efendi ile İstanbul Fener Patriği bulunmaktaydı. Tepedelenli Ali Paşa'nın, iftiralar sonucunda görevden alınması üzerine başlattığı isyan, 1820-1822 yılları arasında sürmüş, devlet ile vali arasında meydana gelen bu çatışma en çok bölücü Rumların işine yaramış, bölgede asayiş ortadan kalkmış, büyük bir istikrarsızlık ve kargaşa ortamı belirmiş, bu durumdan istifade eden Rum çeteleri ilk şiddet hareketlerine başlamışlardı⁴⁴.

4- Rum İsyanının Başlaması ve Gelişmesi